

TRENING ZA TRENERE MEDIJACIJE I RESTORATIVNE PRAVDE

Priručnik
projekta

Erasmus+ Mediarej

TRENING ZA TRENERE MEDIJACIJE I RESTORATIVNE PRAVDE

Priručnik
projekta

Erasmus+ Mediarej

Autorice

Julia Barjau & Emanuela Biffi – službenice/referentice za projekte pri Europskom forumu za restorativnu pravdu (EFRP; EFRJ: European Forum for Restorative Justice).

Co-authors

Giovanni Grandi & Ariele Morandin (MARITAIN), Filippo Vanoncini & Alessandra Gaetani (NATHAN), Enrique Sala, Ana María Solís & Javier Vilalta (ÀMBIT), Branka Peruača & Marijana Bokun (UKSR), Angela Cotoara (Fundatia Professional).

Stavovi izneseni u ovom priručniku stavovi su autora i partnera Erasmus+ projekta MEDIAREJ i ne predstavljaju nužno stavove EFRJ.

Zahvale

Hvala svim partnerima projekta Erasmus+ MEDIAREJ:

- koordinatoru projekta, Institutu MARITAIN (Italija), kulturnom institutu i istraživačkom centru s praktičnim iskustvom na polju restorativne pravde;;
- NATHANU (Italija), udruzi snažno posvećena specijaliziranom osposobljavanju za posredovanje i promicanje humanističkog pristupa restorativnoj pravdi;
- AMBITU (Španjolska), organizaciji koja se zalaže za poticanje socijalne uključenosti i rad sa zatvorenicima;
- Fundatiji Professional (Rumunjska), organizaciji posvećenoj promicanju socijalne uključenosti i borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja;
- Udruzi za kreativni socijalni rad s iskustvom u restorativnoj praksi usmjerenoj na zajednicu.

Hvala Odboru za treninge i članovima Registra kvalificiranih trenera Europskog foruma za restorativnu pravdu (EFRP) na sudjelovanju u savjetovanju (konzultacijama) i hvala pozvanim stručnjacima koji su odvojili vrijeme za razgovore.

Zahvaljujemo i Malini Laxminarayan (službenici za projekte EFRP a) na redakturi ovog Priručnika.

Financiranje i odricanje od odgovornosti

Ova je publikacija financirana uz potporu programa Erasmus+, EU ovog programa za potporu obrazovanju, osposobljavanju, mladima i sportu u Europi. To je prvi intelektualni rezultat projekta MEDIAREJ – Treninga medijacije i restorativne pravde.

Potpora Europske komisije za izradu ove publikacije ne predstavlja odobravanje sadržaja, koji odražava samo stavove autora, a Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njima.

Navođenje (citiranje, referenca)

Ako se želite pozivati na dijelove ovog izdanja, navedite ovaj priručnik kao:

Europski forum za restorativnu pravdu (2021). Trening za trenere medijacije i restorativne pravde: Priručnik projekta Erasmus+ MEDIAREJ. Leuven: Europski forum za restorativnu pravdu. Dostupno na <https://www.euforumrj.org/en/mediarej-2020-2023>

Kontakti

Ako želite podijeliti svoja razmišljanja o ovom Priručniku ili o inovativnim i poticajnim iskustvima za poduku trenera restorativne pravde, priopćite ih Tajništvu EFRP-a na info@euforumrj.org. Bit će upućeni koordinatorskom centru projekta, Institutu Maritain (Italija) ili svim partnerima projekta Erasmus+ MEDIAREJ..

1. Introduction	7
Why this Handbook	
How to Read this Handbook	
Glossary	
2. What is Restorative Justice	9
Defining restorative justice	
Process-oriented definitions	
Outcome-oriented definitions	
Restorative justice values and principles	
Restorative justice in practice	
3. Instruments for Restorative Justice: focus on training	14
4. Teaching Restorative Justice: different approaches	16
Restorative justice pedagogy	
The transformative power of restorative justice pedagogy	
5. The Restorative Justice trainer	19
Self-Awareness	
Educational and professional background of the trainers	
Soft and hard skills	
6. The Restorative Justice training	22
Training programme and guidelines	
Contents	
Training practices	
Tips for implementation	
7. Consultation process	27
7.1. Methodology	
7.1.1. Focus Group Discussion	
7.1.2 Online survey	
7.1.3. Interviews	
7.2. The Trainer	
7.2.1 Educational and Professional Background	
7.2.2. Relational and Technical skills	
7.2.3. The Trainer's Network	
7.2.4. Sources of inspiration	
7.3. The Training Programme	
7.3.1. Contents	
7.3.2. Methods	
7.3.3. Implementation	
7.3.4. Assessment tools	
8. Resource kit for trainers	48
8.1. Publications and virtual materials	
8.2. Training programmes	
9. Conclusions and recommendations	50
10. References	52

1. Uvod

Pokret restorativne pravde zabilježio je posljednjih godina velik rast. Istraživanja i praksa pokazali su da restorativna pravda (RP) djeluje na raznim područjima, od teških do blažih kaznenih djela i od slučajeva koji uključuju dvoje ljudi u sukobu do širih zajednica. U skladu s tim rastom, europski i međunarodni instrumenti zahtijevaju visokokvalitetno izvođenje RP a koje provode dobro pripremljeni profesionalni treneri.

Zbog toga se Europa posljednjih godina suočila s razvojem veoma različitih prijedloga za izobrazbu koji se odnose na restorativnu pravdu. Treninzi su namijenjeni raznim vrstama stručnjaka koji rade u kaznenom pravosuđu i drugim relevantnim područjima (npr. učitelji, socijalni radnici) kako bi dobili osnovni uvid u restorativnu pravdu za potporu u upućivanju na usluge RP a. Postoje i posebni treninzi za praktičare RP a, usredotočeni na osnovni i napredni razvoj vještina RP a. Na tom polju još uvijek nedostaje posebno uvježbavanje trenera (training of trainers – ToTs) za restorativnu pravdu, a to bi mogli postati viši (stariji) facilitatori RP-a, spremni da svoja znanja i vještine prenesu budućim facilitatorima RP a (ili medijatorima).

U ovoj je fazi glavno pitanje: tko su treneri restorativne pravde? Koja im je temeljna struka i obrazovanje i posebne kompetencije? Kako u praksi izgleda trening za trenere (ToTs), njegov format i sadržaja? U našem su nam istraživanju pregled literature i konzultacije omogućili mapiranje stanja discipline identificiranjem dobre prakse za osposobljavanje u restorativnoj pravdi. Ponavlja se misao o restorativnoj pravdi koja nadilazi područje kaznenog pravosuđa i zahtijeva da treneri i praktičari RP a utjelovljuju njegove vrijednosti kao način života i uspjeha u ovom svijetu. Restorativna pravda uključiv je i suradnički pristup pravdi gdje odgovorni za štetu i oni koji su je pretrpjeli dobivaju šansu da pronađu rješenje za popravljavanje štete. To se popravljavanje obavlja u suradnji sa svestranim moderatorom, osposobljenim za pružanje potpore svim stranama na jednak način. To se potpuno razlikuje od ostalih postupaka (npr. pregovori, kompenzacija) gdje ljudi stoje na suprotnim i sukobljenim položajima, umjesto da pokušaju raspravljati otvoreno i uključivo. Treneri u restorativnoj pravdi trebali bi koristiti svoje vještine kao praktičari, a prenositi svoja znanja i kompetencije da potaknu na dijalog, da izgrade povjerenje te da polaznicima ponude iskustveno učenje.

Čemu ovaj priručnik

Ovaj je priručnik prvi intelektualni rezultat izveden u okviru Erasmus+ projekta „MEDIAREJ – Trening medijacije i restorativne pravde“ ¹ (2020. 2023.). Ovaj priručnik uključuje pregled literature (2., 3., 4., 5., i 6. poglavlje) i rezultate procesa savjetovanja (7., 8., i 9. poglavlje). Na temelju ove prve faze istraživanja i pod pretpostavkom da je istraživanje završeno, projektni su partneri razvili program treninga za trenere RP a (u obliku nastavnih listića), uključujući specifične materijale za praktičnu vježbu u zajednici, poduku za složene i osjetljive slučajeve poput rodno uvjetovanog nasilja te multimedijske nastavne materijale za različite okolnosti..

¹ Iako su projekt planirali stariji facilitatori s iskustvom u humanističkoj medijaciji, ovaj Priručnik pruža širi uvid u restorativnu pravdu, kako se primjenjuje diljem Europe, a prihvaća jednake vrednote humanističke medijacije..

Kako čitati ovaj priručnik

2. poglavlje upoznaje čitatelja s ključnim pojmovima o restorativnoj pravdi (definicije, vrednote i standardi, praksa). Postavlja temelj za opće razumijevanje restorativne pravde. 3. poglavlje usmjerava se na trening, pozivajući se na međunarodne instrumente relevantne za restorativnu pravdu (npr. Direktivu EU a o žrtvama, Preporuku Vijeća Europe i Osnovna načela UN a). 4. poglavlje istražuje nastavne pristupe relevantne za ovo područje, uz objašnjavanje pojma „restorativne pedagogije“. To služi kao osnova za daljnje promišljanje o učenju restorativne pravde. 5. poglavlje daje pregled literature o kompetencijama i temeljnim znanjima i vještinama trenera, a 6. se poglavlje odnosi na stvarnu provedbu treninga u smislu metoda i sadržaja.

Preostala su poglavlja posvećena rezultatima konzultacija: rasprave u fokus grupi, internetske ankete i intervjua. 7. poglavlje detaljno objašnjava metodologiju i uključuje nalaze konzultacija o trenerima i programu treninga. 8. poglavlje dat će kratak pregled relevantnih publikacija i programa treninga koji mogu biti korisni budućim trenerima. 9. poglavlje navest će neke opće zaključke i preporuke.

Glosar

Zbog nedostatka literature specifične za poduku trenera restorativne pravde, ovaj Priručnik uključuje reference koje nadilaze „čisti“ trening pa stoga za poneki pojam možda upotrebljavaju različitu terminologiju.

- **Restorativna pravda:** bilo koji postupak koji omogućuje oštećenima kriminalom, odgovornima za tu štetu² i, možda, zajednici, ako slobodno pristanu na sudjelovanje u rješavanju pitanja koja proizlaze iz kaznenog djela, uz pomoć osposobljenog facilitatora. Restorativna pravda koristi različite metode (npr. medijacija³) s ciljem postizanja sporazumnog i zajednički oblikovanog oblika pravde.
- **Facilitatori:** oni koji su osposobljeni za olakšavanje raznih postupaka restorativne pravde (npr. medijacija, konferencija, kružok). Ovisno o literaturi, oni se u tekstu mogu nazivati medijatori, voditelji, posrednici ili praktičari.
- **Treneri:** oni koji podučavaju polaznike tečaja dajući im smjernice i surađujući sa svojom publikom. Ovisno o literaturi, oni se u tekstu mogu nazivati instruktori, nadzornici (supervizori) ili učitelji.
- **Polaznici:** oni koji su dobili smjernice i upute kao sudionici tečaja. Ovisno o literaturi, oni se u tekstu mogu nazivati studentima, sudionicima, učenicima, treniranima ili primateljima treninga.

² Those harmed by crime, and those responsible for that harm, may be referred as victims and offenders in the text, for easy reading, as these labels are normally avoided in restorative justice practices.

³ Within this literature review, the research of Delattre and Willemsens (2004) only refers to “mediation” (not to restorative justice) regarding the contents of the training model.

2. Što je Restorativna Pravda

Definiranje restorativne pravde

Zbog različitih definicija restorativne pravde pojavljuju se dvojbe o postupcima koji odgovaraju tom pristupu pravdi. Tokom godina definicije se određivale prema različitim perspektivama, dajući prednost bilo procesu ili ishodima restorativne pravde..

Procesno orijentirane definicije usredotočuju se na vrednote i načela postupka relevantne za proces restorativne pravde, poput slobodnog pristanka strana na sudjelovanje i usmjerenosti na pronalaženje sporazuma.

Restorativna je pravda proces koji uključuje, u najvećoj mogućoj mjeri, one koji imaju udjela u određenom kaznenom djelu te kolektivno utvrđuje i rješava štetu, potrebe i obveze, kako bi se stvari izliječile i ispravile što je više moguće. (Zehr, 2002)

Sličan pristup uzela je i Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije od 25. listopada 2012. o uspostavljanju minimalnih standarda prava, potpore i zaštite žrtava kaznenih djela (po tome – Direktiva EU a o žrtvama). Ta se Direktiva smatra prekretnicom na polju pomoći žrtvama u Europi jer je pravno obvezujući i izvršni instrument koji sve države članice moraju prenijeti u politiku i praksu. U usporedbi s Okvirnom odlukom EU a 2001/220/JHA o položaju žrtava u kaznenom postupku, Direktiva EU a o žrtvama uključuje dodatne sadržaje, poput restorativne pravde, i poziva na individualizirani pristup da se podrže i zaštite žrtve kaznenih djela.

Restorativna pravda znači bilo koji postupak kojim se žrtvi i počinitelju omogućuje, ako oni slobodno pristanu, aktivno sudjelovanje u rješavanju pitanja koja proizlaze iz dotičnog kaznenog djela uz pomoć nepristrane treće strane.(čl. 2(1d), Direktiva EU a o žrtvama[EU Victims Directive], 2012.)

Slično tome, Preporuka Vijeća Europe CM/Rec(2018)8 Odbora ministara država članica u vezi s restorativnom pravdom u kaznenim stvarima (stoga, Preporuka Vijeća Europe) također se fokusira na proces. Usvaja sličnu definiciju kao u Direktivi EU-a o žrtvama, ali s ključnom razlikom: oznake „žrtva“ i „počinitelj“ zamjenjuju se izrazima „oštećeni kaznenim djelom“ i „odgovorni za tu štetu“, uzimajući već u definiciji u obzir neke ključne principe iz prakse restorativne pravde. Preporuka je najnapredniji pravni instrument na tom polju koji poziva na pristup restorativnoj pravdi u svim slučajevima i u svim fazama kaznenog postupka i zalaže se za kulturnu promjenu u kaznenopravnom sustavu kako bi se usmjerio restorativnoj pravdi.

Restorativna pravda odnosi se na svaki postupak koji omogućuje oštećenima kaznenim djelom i odgovornima za tu štetu, ako oni slobodno pristanu, da aktivno sudjeluju u rješavanju pitanja koja proizlaze iz tog kaznenog djela, uz pomoć za to obrazovane i nepristrane treće strane. (3. pravilo, Preporuka Vijeća Europe, 2018.))

Početkom 2002. godine Ujedinjeni narodi usvojili su Osnovna načela UN-a o upotrebi programa restorativne pravde u kaznenim stvarima usmjerujući se na različitu praksu koja bi spadala u „restorativni postupak“.

Restorativni postupak znači bilo koji postupak u kojem žrtva i počinitelj te, prema potrebi, bilo koje druge osobe ili članovi zajednice pogođeni zločinom, zajedno aktivno sudjeluju u rješavanju pitanja koja proizlaze iz zločina, uglavnom uz pomoć facilitatora. Restorativni postupci mogu uključivati medijaciju, mirenje, konferencijski i presudbeni kružok. (stavak 1.2., Osnovna načela UN-a, 2002)

Definicije usmjerene na ishod, usmjerene su na nadknadu štete i na prijedloge za postizanje pravde. Te definicije također odražavaju položaj pokreta restorativne pravde posljednjih godina, koji se manje usredotočuje na konkretne postupke i pristupe, a više obraća pažnju na mogućnosti za obnavljanje doživljaja pravde i sigurnosti u našim društvima.

Restorativna je pravda pristup rješavanju štete ili rizika od štete uključivanjem svih pogođenih u postizanje zajedničkog razumijevanja i dogovora o tome kako se šteta ili nepravda mogu popraviti, a postići pravda. (Europski forum za restorativnu pravdu, 2018.)

Sličan pristup usvojen je u drugom izdanju Priručnika o programima restorativne pravde, koji je nedavno objavio Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC, 2020). Taj je priručnik orijentir na polju restorativne pravde za daljnji napredak u provođenju i primjeni restorativne pravde u kaznenopravnim stvarima u mnogim zemljama svijeta. Definicija se odnosi na načela prakse.

Restorativna je pravda pristup koji prestupnicima, žrtvama i zajednici nudi alternativni put pravdi. Promovira sigurno sudjelovanje žrtava u rješavanju situacije i nudi ljudima, koji prihvaćaju odgovornost za štetu nanесenu njihovim postupcima, šansu da se počnu smatrati odgovornima onima kojima su naštetili. Temelji se na spoznaji da kriminalno ponašanje nije samo kršenje zakona, već nanosi štetu žrtvama i zajednici. (UNODC, 2020)

Vrednote i načela restorativne pravde

EFRP (2018) objavio je priručnik o vrednotama i mjerilima za postupke restorativne pravde. Taj je rad okupio različite umove s tog polja, uključujući starije praktičare i istraživače, koji su oko dvije godine zajedno radili da objave „standarde“ i smjernice koje će neke inicijative nazivati restorativnom pravdom. Ta je skupina zaključila da su sljedeće vrednote srž postupaka restorativne pravde:

- Pravda
- Uzajamnost i odgovornost
- Poštovanje dostojanstva čovjeka
- Istina

Uglavnom, restorativna pravda temelji se na univerzalnim vrednotama zaštite prava čovjeka i vladavine prava, nediskriminacije, jednakog postupanja i aktivnog sudjelovanja u demokratskim društvima. **Pravda** se odnosi na to što se postupci restorativne pravde ili provode kako bi se spriječila nepravda ili potiču odgovornost ljudi da poprave štetu i „izvrše pravdu“ u odnosu na nešto što se već dogodilo. Ljudi mogu razumijevati nepravdu kao nedostatak: to može biti dobro koje se očekuje, ali ga nema (na primjer, pravo koje nije priznato) odnosno dobro koje je oduzeto ili skršeno (npr. vlasništvo, ali i nematerijalna dobra: dostojanstvo, poštovanje, obzir). Iz nedostatka proizlazi zahtjev za pravdom, što je uvijek prije svega zahtjev za naknadu štete i priznanje. **Uzajamnost i odgovornost** idu ruku pod ruku jer restorativna pravda teži unutarnoj povezanosti društva i dobrobiti pojedinca prepoznavanjem različitosti i preuzimanjem društvenih i osobnih odgovornosti. U tom smjeru restorativna pravda nudi jačanje moralne odgovornosti za ono što se dogodilo u prošlosti kao i za ono što bi se moglo dogoditi u budućnosti, uključujući brigu o uvođenju nečeg boljeg u društveno okruženje. **Poštovanje dostojanstva čovjeka** zajamčeno je pouzdanom i visokokvalitetnom praksom koja pretpostavlja da pojedinci imaju inteligenciju i sposobnosti za rješavanje pitanja koja su im važna. Filozofija nas podsjeća da nitko nije mogao u potpunosti posjedovati jednu jedincatu **istinu**; naprotiv, postoji mnogo različitih gledišta koja bi samo zajedno mogla približiti složeno razumijevanje stvari. U skladu s time, restorativna pravda stvara mjesto da se čuju sve strane radi spajanja priča i slaganja o mogućoj dijaloškoj istini rođenoj iz susreta.

Istina u postupcima restorativne pravde

U literaturi o tranzicijskoj pravdi i restorativnoj pravdi, različite faze sastanka restorativne pravde obilježene su razmjenom priča i sjećanja:

- prvo, forenzičke i pripovjedne (narrativne) istine odnose se na stvarne mjerljive činjenice i na to kako je svaki pojedinac takve činjenice doživio;
- drugo, dijaloška istina pojavljuje se kada stranke u razgovoru razmjenjuju činjenice (forenzičko) i subjektivna iskustva (pripovjedno);
- napokon, transformativna istina pojavljuje se kao posljedica dijaloga koji vodi preoblikovanju nečijeg poimanja događaja zato što se razgovorom prepoznaje da postoji i istina drugoga.

Stručnjaci za restorativnu pravdu i literatura o njoj mogu se pozivati i na druge vrednote, sve važne za utemeljenje načina na koji zajedno živimo kao društvo, a ne samo kao temelj za restorativno orijentirane pravosudne sustave. Neke su vrednote važne su i za one koji se bave restorativnom pravdom (npr. facilitatori, medijatori, treneri). **Odgovornost** je sposobnost reagiranja na osobu, ali i na situaciju. Spominje se kao ključna za praktičare koji moraju biti dobro pripremljeni i osposobljeni za bavljenje svojom aktivnošću. To je povezano s odgovornošću samoocjenjivanja pri facilitaciji sastanka restorativne pravde. **Poniznost** potječe od „niskog“ (eng. humility, od lat. humus = tlo, zemlja) i predstavlja sposobnost gledanja na stvari odozdo, a ne s nadmoćnog položaja. Također predstavlja sposobnost da se učiniš malenim, da ne ispunjaš ti prizor, nego da ostaviš prostora za druge. To je stav koji omogućuje praktičarima da sjede i slušaju s neosuđujućim stavom otvorenim za poštovanje prema različitim pričama i ljudima. U humanističkoj medijaciji (v. okvir Facilitatori restorativne pravde na djelu), to se provodi s tri medijatora koji odražavaju osjećaje svakog

sudionika (Morineau, 1998:79). **Dijalog** se nudi kao metoda zajedničkog traženja istine postupnim otkrivanjem dijaloške istine. Odgovoran rad i ponizan stav praktičara presudni su za poticanje dijaloga i odgovornosti sudionika na susretu.

Te vrednote oživljuju u nizu provedbenih načela koja restorativnu pravdu čine sigurnom, dobro pripremljenom, a time i visokokvalitetnim postupkom u svim fazama, od ponude i pripreme za sudjelovanje do stvarne komunikacije između stranaka i provedbe sporazuma. Neka su načela prakse ⁴ u restorativnoj pravdi :

- **Besplatno, dobrovoljno, sporazumno sudjelovanje:** to podrazumijeva da se restorativna pravda temelji na spremnosti i odgovornosti svih sudionika da se uključe u proces nakon dobro informirane faze pripreme..
- **Otvorenost:** ovo se odnosi na važnost priznavanja vlastitih ograničenja i izazova tamo gdje je potrebno, bilo u ulozi praktičara ili sudionika..
- **Uključenost:** to znači pristajanje da se postupak prilagođuje i kroji prema individualnim potrebama, kapacitetima i kulturnim temeljima.
- **Neosuđujući stav:** praktičari i sudionici moraju biti otvoreni za sve priče i ishode postupka restorativne pravde.
- **Povjerljivost:** to znači da je ono što se događa na sastanku tajno, ako se strane ne dogovore drukčije, tako da dijalog može biti vjerodostojan i iskren sa svih strana.
- **Veza sa zajednicom:** to podrazumijeva da sve što se dogodi na sastanku ima za cilj obnovu odnosa i ponovno povezivanje sa zajednicom..

Restorativna pravda u praksi

U Europi je najčešća praksa restorativne pravde medijacija između žrtve i počinitelja gdje se strane neposredno sastaju nakon zasebne pripreme, s uvježbanim voditeljem, kako bi se uključile u dijalog o tome što se dogodilo i kako popraviti počinjenu štetu. Ostale poznate prakse su restorativne konferencije (koje u dijalog također uključuju članove obitelji i prijatelje) i restorativni kružoci (gdje se veće zajednice okupljaju radi strukturiranog dijaloga oko ključnog pitanja koje im je važno).

Facilitatori restorativne pravde na djelu

U većini slučajeva facilitatori restorativne pravde slijede neka temeljna pravila: tijekom sastanka gotovo nestanu, ostaju tiho kako bi dali strankama da ponovno ovladaju svojim sukobom, a kada interveniraju, daju im naputke i povratne informacije bez osude, sve temeljeno na pažljivom aktivnom slušanju. Jedino početak i kraj sastanka slijede „scenarij“: kad facilitatori daju „kućni red“ za susret i kad pomažu u sažimanju bilo koje vrste postignutog dogovora i možda predlažu nastavak..

Način se provođenja tih postupaka mijenja prema području primjene restorativne pravde, na primjer u kaznenopravnom sustavu ili u zajednici, školama i obiteljskim okruženjima (naime u svakom kontekstu u kojem se mogu dogoditi sukobi, nasilje i kriminal). Praksa

⁴ Popis nije iscrpan, već uključuje provedbena načela koja su spomenuli projektni partneri, a nalaze se i u općoj literaturi o restorativnoj pravdi.

se također mijenja u skladu s pravnom osnovom koja podržava (ili ne podržava) pristup restorativnoj pravdi (posebno u slučaju primjene u kaznenopravnom sustavu) te u skladu s povijesnim i kulturnim temeljima za provođenje restorativne pravde u dotičnoj zemlji.

Humanistički pristup medijaciji i restorativnoj pravdi

Razlike u restorativnoj praksi mogu utjecati i na to kakvu ulogu u procesu imaju facilitatori i/ili medijatori. To se, na primjer, tiče humanističkog pristupa medijaciji i restorativnoj pravdi, posebne metode koju su osnovali Jacqueline Morineau (1980. godine u Francuskoj) i Mark Umbreit (1990. godine u SAD-u).

Prema Morineau, humanističko posredovanje usmjerava se na dani sastanak, podijeljen u tri faze koje se mogu pratiti do strukture drevne grčke tragedije: prvo, stranke međusobno govore vlastite pojedinačne istine u vezi s onim što se dogodilo (theoria); zatim, se pojavljuje sukob i daje se mnogo prostora za izražavanje drame i osjećaja oko onog što se dogodilo (krisis); napokon, nakon međusobnog osluškivanja i prepoznavanja patnje i osjećaja, stvara se prostor za priznavanje postojanja drugoga i njegove istine (katharsis). Drevna drama bila je zanimljiv način za stvaranje naglašene 'projekcije' sukoba te za učenje kako njima upravljati.

U konkretnom slučaju humanističkog posredovanja, simboli i rituali smatraju se važnima za restorativni postupak. Susret je planiran uz prisustvo triju medijatora koji djeluju kao „zrcala“ za osjećaje stranaka koji osvanu na sastanku. Rad medijatora bit će vrlo suptilan jer je na sastanku žarište na strankama. Neki specifični simbolički elementi scene (npr. položaj stolica ili broj medijatora „zrcala“) smatraju se korisnima za ponovnu razradu, preobrazbu i prihvaćanje kaosa i sukoba, bez pretvaranja da su ga u potpunosti riješili.

Japanese bowl (1900-1940), hand painted and restored according to the Kintsugi technique. By Filippo Vanoncini

3. Instrumenti za restorativnu pravdu: trening u žarištu

U posljednjih su nekoliko godina međunarodni i europski instrumenti polučili znatan napredak na polju restorativne pravde:

- UN je 2002. godine prihvatio Osnovna načela o upotrebi programa restorativne pravde u kaznenim postupcima, a 2006. objavljeno je prvo izdanje Priručnika o programima restorativne pravde. U svibnju 2020. Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC) objavio je drugo izdanje Priručnika u koje su uključeni noviji događaji s terena.
- 2012. Direktiva EU-a o žrtvama 2012/29/EU dala je čvršće uporište za upotrebu restorativne pravde sa žrtvama. Čak ako Direktiva EU-a o žrtvama i ne zagovara pravo na pristup restorativnoj pravdi, ona je predlaže kao uslugu za žrtve koja se mora pružati uz standarde visoke kvalitete kako bi ih zaštitila i podržala.
- 2018. godine, Preporuka Vijeća Europe CM/Rec(2018)8 koja se odnosi na restorativnu pravdu u kaznenim stvarima odražava novi razvoj tog polja i poziva na pristupanje restorativnoj pravdi u svim slučajevima i u svim fazama kaznenih postupaka te na promicanje restorativne kulture unutar kaznenopravnog sustava.

Sljedeći odjeljak razmatra koju ulogu mogu ta tri instrumenta odigrati u treningu restorativne pravde.

Temeljna načela UN-a traže od država članica „da si pomažu u razvoju i provedbi istraživanja, obrazovanja ili drugih programa, kao i aktivnostima za poticanje rasprave i razmjene iskustava o restorativnoj pravdi“ (5). Točnije, od država članica traži da uspostave smjernice i standarde koji se, između ostalog, bave „kvalifikacijama, treningom i ocjenjivanjem voditelja“ (III, stavak 12b). Dokument nadalje predlaže ključna načela prakse za pripremu, olakšavanje i praćenje postupka restorativne pravde te, prema potrebi, predlaže da voditelji „prođu početnu obuku prije preuzimanja dužnosti facilitacije“ (III, stavak 19.).

Osnovna načela UN-a popraćena su konkretnim smjernicama u Priručniku o programima restorativne pravde. Drugo izdanje (UNODC, 2020) oblikovano je tako da ga svi profesionalci koji rade u kaznenopravnom sustavu koriste kao referentni dokument i kao pomagalo za trening. UNODC također razvija specifični Kurikulum za obuku restorativne pravde kako bi pružio smjernice za daljnju izgradnju kapaciteta onih koji provode programe restorativne pravde. Priručnik uključuje jedno poglavlje o zapošljavanju, odabiru, osposobljavanju, ocjenjivanju i nadzoru voditelja (str. 58-61), drugog osoblja, volontera i stanovnika zajednice.

Direktiva EU a o žrtvama usmjerava pogled restorativne pravde na žrtve u različitim člancima u kojima se zalaže za posebna prava žrtava kaznenih djela (čl. 4,1j i čl. 12, o pravu na informiranje o restorativnoj pravdi i pravu na zaštitne mjere u okviru programa restorativne pravde). U pogledu obuke, države članice poziva na „osnaživanje inicijativa koje omogućuju pružateljima podrške žrtvama i pružateljima usluga restorativne pravde da prođu odgovarajuću obuku do razine koja odgovara njihovom kontaktu sa žrtvama te da provode profesionalne standarde kako bi se osiguralo da se takve usluge pružaju nepristrano, s poštovanjem i profesionalno“ (čl. 25, 4). Ovo pravo na sigurne i kompetentne službe za zaštitu i potporu žrtvama zločina nudi dvije mogućnosti za službe restorativne pravde: s jedne strane, moraju educirati restorativne praktičare o pravima i potrebama žrtava; s druge strane, mogu osposobiti druge stručnjake za kazneno pravo koji rade sa žrtvama kaznenih

djela za restorativnu pravdu da bolje informiraju žrtve i po potrebi upućuju slučajeve. To je presudno i u smislu suradnje i koordinacije službi (čl. 26) da se promiče razmjena dobre prakse i dopuna poslu obavljenom pri podršci žrtvama kaznenih djela..

Direktivi EU-a o žrtvama dodane su Upute, izdane sljedeće godine, da se olakša djelotvoran i pravodoban prijenos te provedba Direktive (Europska komisija, 2013) u praksi. Nekoliko godina potom Europski je forum za restorativnu pravdu objavio Praktični vodič za usluge restorativne pravde: direktiva o žrtvama, izazovi i mogućnosti za restorativnu pravdu (2016) da objasni kako u praksi treba čitati Direktivu i kako da se krene dalje od minimalnih standarda pretpostavljenih tim obvezujućim instrumentom. Praktični vodič također uključuje prijedlog za četiri modula treninga restorativne pravde, podržavajući (buduće) praktičare da nauče osnove restorativne pravde (teorije, principi, praksa) i uče o različitim situacijama na slučajima i igranjem uloga te podržavajući starije praktičare u osnaživanju posebnih vještina, pa čak i da u budućnosti postanu treneri (str. 37-38).

Preporuka Vijeća Europe daje niz koraka za obrazovanje praktičara restorativne pravde. Nadležne državne vlasti moraju ovjeriti i nadzirati pružatelje usluga osposobljavanja (37. pravilo) i „osigurati da njihovi materijali i pristupi osposobljavanju odgovaraju suvremenim dokazima o djelotvornom obrazovanju i facilitacijskoj praksi“ (pravilo 45). Preporuka poziva „da se razviju [budući] postupci odabira, osposobljavanja, podrške i ocjenjivanja facilitatora“ (36. pravilo) i predlaže da se osnovna i napredna poduka pruži praktičarima prije nego što preuzmu nove slučajeve. Početna poduka „trebala bi pružiti [facilitatorima] visoku razinu kompetencije, uzimajući u obzir vještine rješavanja sukoba, posebne zahtjeve rada sa žrtvama, prestupnicima i ranjivim osobama te osnovno znanje o kaznenopravnom sustavu. Stručnjaci za kazneno pravo koji upućuju predmete na restorativnu pravdu također bi trebali biti obrazovani u skladu s time“ (42. pravilo). Napredni bi trening, naprotiv, trebao biti specifičan prema svojstvima „osjetljivih, složenih ili ozbiljnih slučajeva“ (43. pravilo). I pri tome bi države članice trebale surađivati na razmjeni pristupa istraživanju i osposobljavanju radi daljnjeg razvoja područja (64. pravilo).

Because of the nature of restorative justice and because its teaching and training courses deal with emotional issues (Gilbert, Schiff, Cunliffe, 2013) and structural societal problems (Dyck, 2006), restorative justice should be taught by using innovative teaching and training approaches. Indeed, the knowledge, skills and personal qualities strengthened in a

EU flag by Christian Lue/Unsplash

4. Podučavanje restorativne pravde: različiti PRISTUPI

restorative justice training do not usually fit in a traditional instructor-centered teaching strategy (Delattre and Willemsens, 2004). This chapter proposes different pedagogies (i.e., ways of teaching) relevant for training in restorative justice.

Pedagogija restorativne pravde

Posljednjih su godina neki znanstvenici promišljali to što se danas naziva „pedagogija restorativne pravde“, nudeći razne pristupe podučavanju usklađene s vrednotama i praksom restorativne pravde. Između ostalih, Barb Toews (2013., str. 6.) kaže da pedagogija restorativne pravde, utemeljena na restorativnim vrednotama, ima za cilj:

- poticati osobnu i društvenu preobrazbu;
- izgrađivati zajednicu sudionika;
- davati riječ jedinstvenim doživljajima sudionika;
- nuditi mogućnosti za rješavanje problema stvarnoga života;
- pružati stvaralačko okruženje za učenje koje skupa stvaraju učenici i facilitatori;
- vidjeti učenike kao praktičare, teoretičare i edukatore;
- pozivati nastavnike da sebe vide kao učenike i sudjeluju u učenju.

Gilbert, Schiff i Cunliffe (2013) kritiziraju pojam “pedagogija” pri poduci restorativne pravdu jer se uglavnom odnosi na formalne nastavne metode koje učitelji rabe pri obrazovanju učenika uz pretpostavku kako učenici imaju malo relevantnog iskustva i pasivno ovise o predavaču da preda znanje. Doista, hijerarhijski modeli poučavanja, gdje učitelji imaju dominantan položaj moći u odnosu na učenike, odražavaju sliku dinamike moći kaznenog pravosuđa između stručnjaka i klijenata te između ljudi koji su oštećeni i odgovornih za štetu (Pointer i sur., 2020; Toews, 2013; Freire, 1990, Hooks, 1994; Bain, 2004). To upozorava da tradicionalna praksa osposobljavanja i podučavanja nije prikladna za uvježbavanje prakse restorativne pravde te da su potrebni inovativni „transformativni“ pedagoški pristupi.

Transformativna moć pedagogije restorativne pravde

Takozvani „transformativni pristup“, koji integrira teoriju i praksu, zagovara obrazovanje koje ne bi trebalo olakšati samo pojedinačnu transformaciju, već i društvenu (Toews, 2013.; Dyck, 2006.; Pointer i sur., 2020.; Hooks, 1994). To se može postići dinamičnom, primijenjenom i interaktivnom pedagogijom koja uključuje:

- Uvažavanje učenikove kontekstualizacije, iskustava, gledišta i doprinosa (Hooks, 1994; Pointer i sur., 2020).
- Stvaranje prostora u kojem učenici osjećaju sigurnost da komuniciraju i praktično

se povežu s nastavnim materijom te uz pozivanje da budu kritični i analiziraju sadržaj programa osposobljavanja (Hooks, 1994);

- Nastojanje trenera da u procesu uče od polaznika, rade zajedno i skupa snose odgovornost za stvaranje iskustva učenja (Freire, 1990; Pointer i dr., 2020);
- Poticanje polaznika na promišljanje o sistemskim/strukturnim problemima i na isticanje društvenog i povijesnog konteksta kriminala, analize moći te osviještenosti (Dyck, 2006).

Primjeri iz prakse o podjeli moći u obrazovanju za restorativnu pravdu

Carson i Bussler (2013.) zadali su svojim studentima restorativne pravde da osmisle politiku ocjenjivanja. Rezultat je sličan onome koji bi predložili učitelji, ali proces je bio koristan za uravnoteženje razlike u moći između učenika i nastavnog osoblja.

U drugom su slučaju učenici, kao zajednica bez voditelja ili učitelja, odlučili o cjelom tečaju restorativne pravde, uključujući sadržaje i metode evaluacije, (UNODC E4J, svibanj 2020.).

Izjave o poduci mogu biti pomagalo za podjelu moći. Dijele se studentima prije oblikovanja tečaja, tako da služe za procjenu njihovih očekivanja i suodlučivanje o metodama koje će se upotrebljavati na treningu. Taj je pristup koristan i da učenicima pokaže da je pedagogija tečaja drukčija te da oni jesu sposobni preuzeti upravljanje svojim obrazovanjem (Toews, 2013).

Ipak, taj način podučavanja može biti velik problem i za učitelje i za učenike. U nekim slučajevima pokušaj uvođenja demokratskog sustava s podjelom moći može dovesti nastavnike u neugodne situacije kao što se to jednom dogodilo na sveučilišnoj razini kad su ogorčeni studenti reagirali tvrdeći da su učitelji dužni podučavati i donositi odluke, te da ne bi trebali prebacivati tu odgovornost na studente (UNODC E4J, svibanj 2020).

Ravnopravnim sudjelovanjem i učenika i učitelja u procesu učenja polučuje transformativni pristup obrazovanju koji omogućuje primjenu teorije restorativne pravde u praksi. Taj inovativni i praktični pristup učenju može postati oslobodilački (Pointer i sur., 2020), no predstavlja i problem jer će neki predavači restorativne pravde morati uložiti velike osobne napore da rade na taj način, bojeći se gubitka kontrole (Toews, 2013; Pointer i suradnici, 2020).

Razni autori izlažu različite pedagogije za aktivaciju učeničkog iskustva što prikazuje sljedeća tablica.

PRISTUP	AUTOR	POSTUPAK I SVRHA UČENJA
Iskustveno učenje (učenje uz rad)	Pointer et al, 2020	Trening se provodi dok učenici rade, radnom metodom, što može biti problem jer su svi sudionici veoma izloženi. Trenera se može promatrati kao facilitatora u jednom od postupaka restorativne pravde.
Aktivno učenje	Carson i Bussler, 2013	Učenici treniraju vježbama za rješavanje problema, studijama slučaja i igranjem uloga. Taj pristup promiče vještine za aktivno slušanje, pisanje i kritičku analizu (ne samo teorijsko znanje).
Suradničko učenje	Kagan, 2009	Učenici treniraju da poboljšaju suradnju i komunikaciju. Studenti uče neovisno jedni od drugih i svaki student ima jednake šanse da izrazi svoje ideje i brige.
Rješavanje problema stvarnog svijeta	Bain, 2004	Učenike se potiče da iznose svoje doživljaje i priče što u nastavi služi kao studije slučaja iz stvarnog života. Taj pristup potiče polaznike da rade skupa, da analiziraju probleme i da provjeravaju može li restorativna pravda, ili ne može, biti važna za njihove živote.
Kontemplacijah	Kitchen, 2013	Učenike se aktivno uključuje na više promišljajući način, meditacijom i samopromatranjem. Jačanje empatije i međusobne povezanosti u tim transformativnim obrazovnim postupcima mogu olakšati učenje restorativne pravde.
Restorativna andragogija	Gilbert et al, 2013	Učenici su odgovorni za znanja i vještine koje će naučiti što ovisi o njihovoj zrelosti i emocijama. Ta dinamika samoodgovornosti upravo je ono što teoretičari i praktičari restorativne pravde očekuju da se postigne u širem kontekstu pravde.

5. Trener restorativne pravde

Poduka RP a poziva učitelja da krene na vlastiti put individualne transformacije koji može utjecati i na njegovo razumijevanje restorativne pravde i na način na koji je podučava..

(Toews, 2013, str. 20)

Samoosviještenost ⁵

Podučavanje restorativnih postupaka podrazumijeva rad s osjećajima, pri čemu su i treneri i polaznici katkad veoma izloženi (Pointer i sur., 2020). Treneri moraju biti svjesni da se mogu potaknuti izazovne rasprave te unutarinja transformacija, čak što se tiče osobnih doživljaja i sklonosti (Toews, 2013). Treneri također moraju stvoriti sigurne prostore kako bi spriječili učenike da dožive isključenost, sram, nerazumijevanje ili zastrašenost te osigurati da uče u okviru tolerancije gdje se optimalno učenje i zbiva (Fine, 2018; Pointer i sur., 2020).

Razna pomagala mogu pomoći pri tom stalnom samopromišljanju, ispitivanju i vrednovanju, među ostalima:

- identitetske bilješke služe da se razmotri što trener donosi u razred i kako to može utjecati na oblikovanje, provedbu i ocjenu programa (Toews, 2013);
- izjava o poduci ocrta motive poduke, uvjerenja o ciljevima obrazovanja, postupke poduke za ostvarenje tih ciljeva te strategije za stvaranje različitih okruženja za učenje. (Toews, 2013; Delattre and Willemsens, 2004);
- meditacija ili prava svjesnost (mindfulness) korisni su za opuštanje, usmjeravanje pažnje, uklanjanje stresa, prizemljenost i razmišljanje. (Kitchen, 2013 ; Pointer et al, 2020).

⁵ Read more about teaching statements on page 18 (The Restorative Justice Trainer - Self Awareness).

Slijedi niz pitanja koristan za identitetske bilješke i izjavu o poduci kao pomagala o samosvijesti i samoprocjeni trenera RP a (Toews, 2013.; Pointer i sur., 2020.):

KAKO	ŠTO
<ul style="list-style-type: none"> • Kako dijelite moć s polaznicima? • Kako provjeravate svoju vlastitu pristranost i predrasude? • Kako pridonosite kooperativnom učenju koje ohrabruje i Vas i učenike da se uključite u konfliktni dijalog? • Kako možemo bolje vrednovati gledišta prisutnih studenata uz učiteljeva? • Kako obrazovanje može poticati razvijanje empatije? 	<ul style="list-style-type: none"> • Kojim sredstvima ostajete uključeni i bez reakcije kad Vam razgovor postane neugodan? • Koja će struktura učenja prenijeti i ojačati restorativne vrednote? • Koja su osobna i profesionalna iskustva sa žrtvama i prestupima? • Koja su Vaša iskustva i pogledi na povlastice, moć, diskriminaciju, siromaštvo i nepravdu u strukturama te kako se ta iskustva i pogledi povezuju s Vašim zanimanjem za restorativnu pravdu i kako preoblikuju Vaše razumijevanje onoga što restorativna pravda – njezini ciljevi, obećanja i stupice – jest, a kako onoga što nije?.

Part of the content of this table has been published originally on Toews (2013, p.22) and on Pointer et al. (2020, p.4).

Obrazovni i profesionalni temelji trenera

U literaturi se rijetko spominju obrazovni i profesionalni temelji profesionalnih trenera. Delattre i Willemsens (2003) u istraživanju o modelima osposobljavanja za medijaciju (imajte na umu da pojam restorativne pravde još nije bio usvojen u tom istraživačkom projektu), kažu da su treneri:

- Iskusni praktičari, što znači da su vodili nekoliko slučajeva medijacije i da stoga imaju dubinsko znanje i iskustvo u postupku medijacije, a možda ih je nadgledao multidisciplinarni tim;
- Medijacijski stručnjaci, što znači da su upućeni u izazove i mogućnosti medijacije kako bi mogli procijeniti slučajeve;;
- Suci, državni odvjetnici, zaposlenici u ministarstvu pravosuđa, policajci i sveučilišni profesori, kad god je tokom medijacijske poduke trebalo uzeti u obzir zakonske vidove medijacije;
- Profesionalni treneri, što znači da imaju iskustvo i završili su trening o treningu.

U nekim su slučajevima, da bi radili u obrazovanju, treneri morali proći poduku i dobiti akreditaciju neke organizacije koja osigurava visoku kvalitetu te djelatnosti⁶.

Mekane i tvrde vještine⁷

Još se rjeđe u literaturi spominje išta o relacijskim (mekanim) i tehničkim (tvrdim) vještinama trenera restorativne pravde. Tvrde vještine su, na primjer, prezentacijske vještine, računalne vještine, vještine pisanja, dizajniranje treninga, upravljanje i analitičke vještine. Meke vještine su, između ostalog, komunikacija, sve kompetencije povezane s komunikacijom, timskim radom, vodstvom, međuljudskim vještinama, kreativnošću i radnom etikom. Jasno je da angažirani učenici u pedagogiji restorativne pravde zahtijevaju neke kvalitete i vještina od nastavnika. Za Toews (2013.) „najvažnija je sposobnost traženja, slušanja i poštovanja studentskih iskustava i perspektiva, posebno onih koje se čine suprotstavljenima poimanju restorativne pravde i njezinih prioriteta i potencijala“ (Toews, 2013., str. 18).

"The game of the object" in an empathy workshop. Photo: Filippo Vanoncini

6 Imajte na umu da je među deset konzultiranih zemalja (Delattre i Willemsens, 2003.) samo Škotska spomenula da je trenere podučila i akreditirala neka organizacije prije nego što su se sami osposobili za medijaciju. 2021. možda više nije tako. U to su istraživanje bile uključene: Austrija, Belgija, Češka, Engleska i Wales, Finska, Njemačka, Norveška, Poljska, Škotska i Španjolska.

7 Ta potpodjela (na „mekano“ i „tvrd“) ne nudi baš primjenjivu dihotomiju: na primjer, sposobnost pisanja mogla bi se predstaviti kao „tvrda“ samo ako se razumije kao poznavanje gramatike i sintakse; međutim, pisanje je prvenstveno komunikacija, samoizražavanje, razumijevanje sugovornika i u tom je smislu „mekana“ vještina. Također zbog ovih poteškoća, Priručnik i Pomagala neće koristiti mekano tvrdu razliku, već konkretnije reference na različite vještine.

6. The Restorative Justice training

Program i smjernice treninga

Program treninga i njegove smjernice moraju biti jasni, javni i prethodno podijeljeni sa svim sudionicima. To ne isključuje mogućnost sudioničke izgradnje s polaznicima. Smjernice trebaju sadržavati aktivnosti i ishode koje će polaznici postići do svršetka tečaja (Carson i Bussler, 2013; Delattre i Willemsens, 2004).

Pri zajedničkom brainstormu o programu i smjernicama, polaznici će se osjećati aktivno uključenima u stvaranje tečaja, odgovornima za vlastito učenje i smatrati materijale samo jednom od mogućnosti, a ne konačnim programom (Toews, 2013).

Sadržaj

Primjer sadržaja programa treninga restorativne pravde su izvori UNODC-a za predavače u kojima su podastrte ove ključne teme:⁸:

1. Pojam, vrijednosti i porijeklo restorativne pravde	2. Pregled postupaka restorativne pravde
<ul style="list-style-type: none">• Kaznenopravni sustav i zakonska pravda• Zadovoljiti zahtjeve pravde – žrtve i prestupnici• Što je restorativna pravda?• Podrijetlo i razvitak restorativne pravde• Međunarodni okvir u odnosu na restorativnu pravdu• Načela zaštite u postupcima restorativne pravde• Istraživanje zadovoljstva sudionika• Utjecaj restorativne pravde na ponavljanje kaznenog djela	<ul style="list-style-type: none">• Medijacija između žrtve i prestupnika• Vođenje konferencije• Postupci u kružoku• Paneli ili okrugli stolovi u zajednici• Programi za pomoć žrtvama• Povjerenstva za istinu i pomirbu• Upotreba restorativne pravde u kaznenom postupku• Upotreba u svim sastavnicama kaznenopravnog sustava• Primjena na teško kazneno djelo• Restorativna pravda i rodno uvjetovano nasilje
3. Koliko se isplati restorativna pravda	4. Poteškoće u provođenju restorativne pravde
	<ul style="list-style-type: none">• Restorativna pravda naprema zabludi da je „blaga prema kriminalu“• Zakonodavstvo• Podizanje razine osviještenosti• Odnos prema urođeničkim zajednicama i interkulturalni vidovi.

Izvor ove tablice dostupan je na Sveučilišnom modulu UNODC-a: Modul 8, Restorativna pravda.

To je poprilično iscrpna ponuda ključnih problema restorativne pravde. Pa ipak, što kažu Delattre i Willemsens (2004), ne bi tek znanja (teorija RP a, upravljanje sukobom itd.), nego i vještine (mekane/odnosne i tvrde/tehničke) i osobne značajke (sposobnost pokazivanja ranjivosti, vlastito nošenje sa sukobom itd.) trebalo navoditi kao glavne teme.

Engaging activities, building trust and relationships with other participants is not useful if there is not an open conversation about issues that really matter with meaningful topics.

(Pointer et al, 2020, p.1)

Postupci treninga

Popis u nastavku uključuje razne vrste postupaka koji bi mogli pomoći u podučavanju restorativne pravde. Posebna se pažnja posvećuje kružocima učenja jer ih je pregled literature uočio kao najčešću metodu poduke restorativne pravde:

- **Rad u parovima i grupama** (Toews, 2013).
- **Filmska projekcija** (Toews, 2013).
- **Pričanje vlastite priče** (Toews, 2013): Na primjer, polaznike se zamoli da iznesu situaciju iz stvarnog života povezanu s restorativnom pravdom.
- **Učenička izlaganja:** Na primjer, učenje iz razgovora sa žrtvama (Toews, 2013).
- **Igranje/preuzimanje uloga:** Na primjer, simulacija sastanka zajednice gdje svaki polaznik igra različitu ulogu člana zajednice – daje polaznicima iskustvo prisustva na takvom sastanku i podučava ih o oštećenosti i perspektivama pojedinca i zajednice nakon neke nepravde. (Toews, 2013, p.18).
- **Terenska nastava:** Na primjer, posjet višim razredima gradske osnovne škole ili državnog zatvora za dječake gdje se problemi rješavaju u kružocima (Carson and Bussler, 2013).
- **Refleksivni i analitički članci/radovi** (Carson and Bussler, 2013).
- **Gost predavač:** Na primjer, kaznenopravni stručnjak i, kad je god moguće, praktičar restorativne pravde da iznesu svoja iskustva (Carson and Bussler, 2013).
- **Igre** (Pointer et al, 2020).
- **Kružoci za učenje:** Poduka u kružocima jedan je od primjera transformativne pedagogije. Krši sve hijerarhijske strukture dajući i učiteljima i učenicima jednake mogućnosti da govore i stvaraju znanje. (Kitchen, 2013; Hooks, 1994; Freire, 1990). Kitchen (2013) objašnjava kako je na svojem treningu služila kao čuvar kružoka prvih nekoliko tjedana, a poslije bi neki učenik ili dva preuzimali tu ulogu.

Dobar trener crpe iz raznolikosti stilova učenja. Ne oslanja se na jedno ili dva učila, već se može slobodno kretati među mnogim medijima i stilovima, znajući da polaznici uče na raznolike načine.

(Umbreit, 2015, p. 5)

Savjeti za provedbu

Uzimanje vremena za upoznavanje trenerovih slušatelja: provjera tko su Vam učenici (pozadina, obrazovanje, itd.), kako se osjećaju tokom sesije, kako uče (brzo, sporo itd.) I prikladan odgovor na to može stvoriti neizmjernu razliku pri poduci restorativne pravde.

Kao praktični primjer, Toews (2013.) objašnjava da je tijekom svog rada kao nastavnica restorativne pravde imala poteškoća s praktičarima u zatvorskoj zajednici jer nije uzela u obzir da je radionica dizajnirana samo kroz prizmu facilitatora i da nije razmislila hoće li sadržaj biti dobro prihvaćen u zajednici koja uči. Kao rezultat, polaznici se nisu poistovjetili s materijalima tečaja, nije bilo mjesta za iskustva i perspektive učenika, a trening je slabo posjećen .

Davanje važnosti okruženju za učenje: Koliko je uloga zajednice iznimno važna za postupke restorativne pravde, toliko je i učionica restorativne pravde (Gilbert i sur, 2013). Za okruženje koje podržava i poštuje, treneri moraju osigurati da se učenici osjećaju sigurno, ali da ih i dalje potiče da se preispituju (siguran prostor nasuprot hrabrom prostoru) (Pointer i sur., 2020). Samo na taj način zajednica će stvoriti prostore za učenje unatoč bilo kakvim teškim temama ili izazovnim raspravama koje se mogu rasplamsati (Pointer i sur., 2020 .; Toews, 2013.). Neki su od ključnih elemenata za stvaranje takvog okruženja:

- Uložite vrijeme u razbijanje leda: Kao trener, prvi se otvorite s osobnim ili profesionalnim problemom kako biste potaknuli druge da učine isto i dokažu sigurnost prostora (Delattre i sur., 2004.; Toews, 2013.).
- Osigurajte da se učenička gledišta cijene i poštuju (Pointer et al, 2020).
- Dovedite učenike do toga da osjete kako je prikladno da pogriješe i pokažite im kako sukobi (kad se pojave u učionici) također mogu biti pozitivni i korisni da se u praksi primijeni znanje koje uče (Delattre, Willemsens, 2004)..

Uzajamno obvezivanje koje uključuje i trenera i polaznike u poštovanja vrijedno učenje važna je kad podučavate restorativnu pravdu. Zato neki autori spominju izjave (Carson i Bussler, 2013) o stvaranju pravila (Delattre i Willemsens, 2004) te poštenom i predanom okruženju za trening.

„Išla sam čak s nekoliko planova za sesiju, odlučujući koji je najbolji kako se nastava razvijala. Ponekad pogrešno odaberem ili propustim priliku da iskoristim zanimljivo gledište ili reakciju. To je tek jedan način na koji instruktorka preuzima rizik i čini se ranjivom, slično kao što se očekuje od učenika.”

(Toews, 2013, str. 19)

Oblikovanje smjernica za produktivan dijalog odgovornost je i polaznika i predavača, ali treneri bi trebali znati koja pitanja zadržavaju stvari na pravom putu, a koja pitanja mogu iznevjeriti temu kraćim i manje relevantnim odgovorima. Veoma je važno navoditi učenike da sudjeluju i izdrže do kraja svojim doprinosom dajući im prostora i vremena za taj doprinos pa stoga valja znati i kako te doprinose ograničiti bude li potrebno. (Umbreit 2015).

Kreativnost i fleksibilnost: iako su smjernice važne za smisleno iskustvo učenja, sesije bi trebale kombinirati strukturu i pravu količinu fleksibilnosti. Premalo strukture također može biti neproduktivno (Umbreit i Lewis 2015).

Struktura tečaja: Prema Umbreitu i Lewisu (2015), među najvažnijim je trenerovim osobinama sposobnost da strukturira trening tako da obuhvati važne sadržaje tempom koji nije silovit. Kad polaznici osjete da trener u kratko vrijeme pokušava nagurati previše ključnih tema, njihovi se kapaciteti za učenje smanjuju i osjećaju tjeskobu jer ne nauče dovoljno. Carson i Bussler predlažu neke rutinske postupke primjenjive na svakom sastanku, poput sjedenja u krugu na početku ili na kraju predavanja kako bi se svi provjerili ili za pisanje citata koji će na kraju treninga poslužiti kao razmišljanje o aktivnostima treninga i da se zadrži nešto što je bilo važno učenicima (Carson i Bussler, 2013. str. 142).

Svršetak i nastavak obično imaju za cilj osigurati dugoročne učinke treninga. Prema Kitchen (2013), ceremonija zatvaranja trebala bi imati oblik završnog kružoka koji će zadnji put okupiti, predložiti promjene za buduće tečajeve i primiti na dar ugravirani ‘kamen koji govori’, kako bi se potaknuo budući restorativni rad u njihovim životima. Za ostale (Biffi i Laxminarayan, 2014) bit će to posljednja sesija brainstorma koja će pregledati buduće korake, dati kontinuitet naučenom na treningu i potaknuti daljnje ideje i nove profesionalne veze..

Evaluacija tečaja i podnošenje izvještaja omogućuju nastavniku da dozna je li iznjeni sadržaj bio prikladan za potrebe sudionika i po potrebi ga preinači. Pristup evaluaciji razlikuje se od trenera do trenera. Mnogi treneri često će koristiti isti oblik evaluacije: dajući vježbu samoprocjene kao završno promišljanje i izvještaj o iskustvu učenja. Stommel (2018), međutim, navodi da je puko davanje brojčanih ocjena besmislen, površan i ciničan način vrednovanja učenja.

Za Carsona i Busslera politika ocjenjivanja rabi se kao strategija aktivnog učenja koja uključuje učenike u zajednički razvoj politike, a cilj joj je uravnotežiti razlike u moći između učenika i nastavnika, što dovodi do demokratskog načina podučavanja restorativne pravde....

S tradicionalnije i praktičnije strane, UNODC-ovi izvori za predavače nude dva primjera studentskih zadataka ⁹; jedan je razmišljati o scenariju i primijeniti znanje o restorativnoj pravdi, a drugi je gledati video o konferenciji restorativne pravde i napisati kritički osvrt o onome što su naučili. Konačno, Delattre i Willemsens (2004), okupljaju različite europske tehnike za procjenu medijacijskog treninga. Neki su primjeri: pismeni rad ili ispiti, ispiti usmjereni na praksu, intervjui nakon treninga, obrasci za samoprocjenu ili uopće nema ocjenjivanja.

Trenersko samovrednovanje. Sljedeća su pitanja korisna za samoprocjenu trenera (Toews, 2013):

Do koje su mjere postupci Vaše poduke poticali ili ometali...	Kako je razred utjecao da Vi...
<ul style="list-style-type: none"> • ...učenikovo izražavanje osobnih doživljaja i gledišta? • ...povezivanje s iskustvima učenika iz stvarnog svijeta? • ...poštovanje prema učenicima u komunikaciji? • ...suradnju učenika pri rješavanju problema? • ...otkrivanje novih poimanja i postupaka restorativne pravde? • ...stvaranje mogućnosti da učenici budu učitelji? 	<ul style="list-style-type: none"> • ...preispitujete svoje stavove o kriminalu i pravdi? • ...osvještavate vlastiti doživljaj moći, povlastica, diskriminacije, rasizma i drugih oblika strukturnog i institucionalnog nasilja? • ...širite ili preinačujete svoje poimanje restorativne pravde, njezine pouzdanosti i problema?^o

Izvorna objava ove tablice dostupna je u: Toews, B. (2013) Towards a restorative justice pedagogy: reflections on teaching restorative justice in correctional facilities [Prema pedagogiji restorativne pravde: razmišljanja o podučavanju restorativne pravde u popravnim ustanovama], Contemporary Justice Review, 16: 1, 6-27, DOI: 10.080/10282580.2013.769308

Talking Piece by Frank Spencer of Redweather Productions

⁹ Materijali su za ta dva primjera na stranici: <https://www.unodc.org/e4j/en/crime-prevention-criminal-justice/module-8/student-assessment.html>

7. Postupak konzultacija

Proces je konzultacija (savjetovanja) rasvijetlio karakteristike trenera u restorativnoj pravdi (u smislu obrazovnih i profesionalnih temelja, relacijskih i tehničkih vještina, mreže, kao i izvora njegovih/njezinih nadahnuća) i karakteristike programa treninga za trenere (u smislu sadržaja, metoda i provedbe).

7.1. Metodologija

U proljeće je 2021. Europski forum za restorativnu pravdu (EFRP; EFRJ: European Forum for Restorative Justice) koordinirao konzultacije s trenerima, praktičarima i znanstvenicima s polja restorativne pravde. Osmišljene su tri metode: rasprava u fokus grupama (7.1.1.), online istraživanje (7.1.2.) i niz intervjua (7.1.3.).

Glavna su pitanja istraživanja bila: Koliko znanje, vještine, stavovi i ponašanje trenera utječu na trening i koji su postupci dobri u treningu restorativne pravde? Odgovori u nastavku skupljeni su prema kompetencijama i karakteristikama trenera (vidi 7.2) i pojedinostima programa treninga za trenere u postupcima restorativne pravde (vidi 7.3.). Popis ideja nije nužno iscrpan ili konačan jer se odnosi na odgovore konzultacijskog postupka (naime, 44 ispitanika podijeljena na tri metodološke grupe), ali pružaju neke opće smjernice u skladu s nalazima pregleda literature. Prikupljeni podaci ne otkrivaju razlike oko stavova i mišljenja prema spolu, dobi ili zemlji.

7.1.1. Rasprava u fokus grupama

Odbor za treninge EFRP-a raspravljao je u virtualnoj fokus grupi uz facilitaciju dvoje istraživača EFRP-a da dubinski raspravi neke teme i probleme. Pitanja su se ponajprije odnosila na znanje o sadržaju i metodama treninga te o vještinama i kompetencijama trenera.

Odbor za treninge EFRP-a čini 8 stručnjaka praktičara i trenera koji predstavljaju različite europske zemlje (Belgiju, Irsku, Italiju, Nizozemsku, Njemačku i Ujedinjeno Kraljevstvo). Svrha mu je skupiti praktičare (i druge stručnjake) da prepoznaju, promiču i podupiru visoku kvalitetu provedbe treninga restorativne pravde.

Diskusija u fokus grupi organizirana je oko devet ključnih pitanja o kojima se raspravljalo duže od četiri sata u dva navrata. Virtualni je sastanak okupio šest članova Odbora za treninge, koordinatora (tj. savjetnika za treninge EFRP-a) i troje projektnih savjetnika MEDIAREJ-a (tj. dvoje istraživača EFRP-a i koordinatora projekata).

Bilo je zamišljeno da fokus grupa raspravlja dva sata, no skupina je uživiljeno i žustro raspravljala o svakom pitanju. Zato je organiziran drugi sastanak. Oba su vizualno snimljena i napravljene su detaljne bilješke.

7.1.2 Online istraživanje

Članovima EFJP ova Registra kvalificiranih trenera restorativne prakse poslan je anonimni online anketni upitnik. Taj registar sadrži 63 trenera EFRP-a iz 17 zemalja, iz Europe i izvan nje. Uz pretpostavku o malenoj povratnosti, online istraživanje usmjereno je i prema drugim trenerima koje su izravno kontaktirali projektni partneri MEDIAREJ-a.

Anketni je upitnik popunilo 26 ispitanika iz devet zemalja. Ta je metoda poslužila za razumijevanje prednosti i nedostataka na treninzima restorativne pravde. Čini se da se pristigli odgovori katkad mogu primijeniti i na praktičare, a ne samo na trenere.

U online istraživanju bila su postavljena jednostavna zatvorena pitanja s da/ne odgovorima i odgovorima višestrukog izbora. Odnosila su se na sadržaj i metode treninga te na vještine i kompetencije praktičara. Čestice Likertove skale omogućile su bolje razumijevanje mnijenja, ponašanja i stavova povezanih s treninzima restorativne pravde. Taj je metodološki instrument pretestiran unutar Odbora za treninge EFRP a prije puštanja na mrežu.

7.1.3. Intervjui

Zamolili smo nekoliko poznatih trenera, učitelja, praktičara i/ili znanstvenika da pridonese nalazima projekta dijeleći svoja profesionalna i osobna iskustva na polju restorativne pravde i u humanističkim pristupima medijaciji i restorativnoj pravdi. S njima smo stupili u kontakt da u razgovoru iznesu osobna iskustva i razmišljanja o treninzima restorativne pravde. Svi su projektni partneri obavili jedan ili više intervjuja, prilagođujući pitanja pojedinom intervjuiranom stručnjaku. Cjeloviti intervjui bit će objavljeni na mrežnoj stranici MEDIAREJ a, a ovaj priručnik sadrži tek neke navode relevantne za pojedine teme.

Intervjuirano je 12 pojedinaca, i to (abecednim redom):

1. Ivo Aertsen (Belgija) - profesor, pionir pokreta restorativne pravde u Europi;
2. Tim Chapman (Sjeverna Irska) - trener, praktičar, akademičar, trenutni predsjedatelj EFRP-a;
3. Maria Georgescu (Rumunjska) - profesorica i medijatorica;
4. Siri Kemeny (Norway) - service director and practitioner;
5. Leonardo Lenzi (Italija) - koordinator programa za trening medijatora;
6. Anja Mirosavljević (Hrvatska) – docentica;
7. David Moore (Australija) – akademičar, facilitator i trener;
8. Jacqueline Morineau (Francuska) – pionirka humanističkog medijacijskog pristupa;
9. Patrizia Patrizi (Italija) – profesorica i trenerica psihologije, prava i restorativne pravde;
10. Julián Rios MartinMartin (Španjolska) - profesor, pisac nekoliko knjiga o restorativnoj pravdi;
11. Martina Tomić Latinac (Hrvatska) – odgovorna osoba za izgradnju kapaciteta medijatora;
12. Howard Zehr (USA) – akademičar, pionir restorativne pravde.

7.2. Trener

Ovo poglavlje ističe nalaze konzultacija o karakteristikama trenera restorativne pravde (tj. prethodna iskustva, vještine, kompetencije, stavove), korisne za učinkovito provođenje treninga restorativne pravde. Ovo je poglavlje podijeljeno prema glavnim nalazima o obrazovnoj i profesionalnoj pozadini (7.2.1.), relacijskim i tehničkim vještinama (7.2.2.), mreži/umrežavanju (7.2.3.) i izvorima nadahnuća (7.2.4.).

7.2.1. Obrazovna i profesionalna pozadina

Ovaj odjeljak odražava stavove sudionika o tome koju vrstu obrazovnih temelja (ako postoji) treba imati trener restorativne pravde u pogledu službenih zvanja/studija i je li potrebno

da ima iskustvo kao praktičar ili nije. U osobnijem smislu, sudionici su također zamoljeni da iznese kako su se počeli baviti treningom RP a, što ih je ponukalo na to i kako su ta prva iskustva oblikovala njihove metode podučavanja.

Treba li treneru iskustvo prakticiranja RP a?

Gotovo su se svi sudionici složili da je praktično iskustvo u RP u važno (ako je moguće, uključujući ozbiljne i složene slučajeve i kontekste) radi punog razumijevanja i prijenosa s autentičnim znanjem o RP u i iskustvu u provedbi RP a. Praktično je iskustvo treneru korisno:

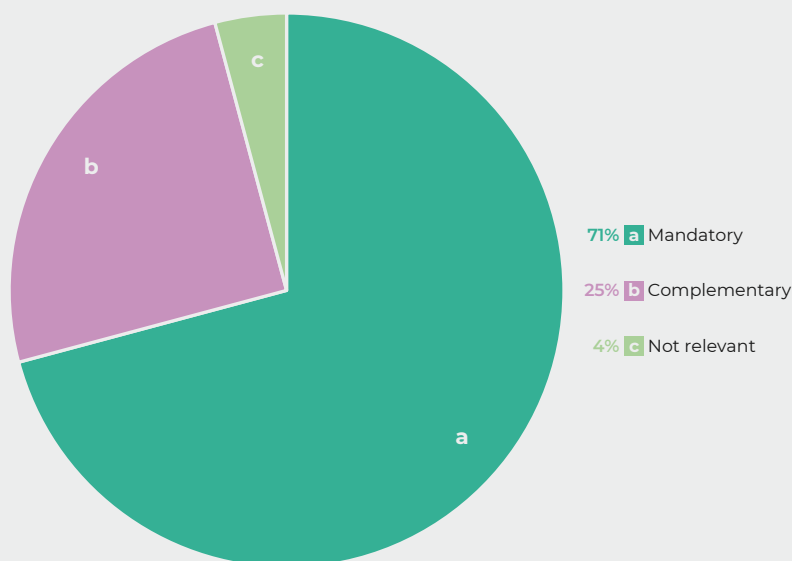
- da se zadobije povjerenje, vjerodostojnost i djelotvornije prenošenje ciljeva učenja učenicima;
- jer daje zalihu priča i studija slučaja kojima se ilustrira teorija u praksi;
- da mogu razraditi igranje uloga ili druge interaktivne vježbe;
- za prepoznavanje niza problema na koje postupci RP a mogu naići u stvarnim slučajevima

Ipak, neki su sudionici pojasnili da ne moraju svi stariji praktičari RP-a biti dobri treneri. Za podučavanje i osposobljavanje potrebne su specifične vještine poput sposobnosti objašnjavanja relevantnih teorija i prenošenja iskustva iz prakse, što ljudima omogućuje učenje. Praktična je preporuka s terena da se radi u parovima, tako da dva trenera međusobno mogu bolje dopunjati znanje i vještine (npr. teorija i praksa; psihosocijalne vještine i pravni okvir; rad na slučajevima i upravljanje). To također odražava potrebu da treneri budu dio interdisciplinarnih skupina i mreža (vidi 7.2.3.).

People participating in a training by Fortytwo/Unsplash

Should the trainer have a background as a practitioner?

Responses to the online survey of the MEDIAREJ project.

Koliko bi sati prakse RP a trener trebao imati?

Većina sudionika smatra da je teško kvantificirati sate prakse RP a koje bi treneri trebali prikupiti u svojem profesionalnom životu. Neki kažu da je dovoljna facilitacija pet slučajeva, drugi smatraju da je potrebno pet godina prakse, a treći vjeruju da bi i stručnjaci s kratkim iskustvom mogli održati dobar trening ako ih prati stariji trener. Praktična preporuka je "učiti radeći", što znači da mlađeg praktičara na treningu podučava iskusniji kolega ili tim.

Treba li trener prvo proći određeni trening o treniranju RP a?

Rasprava o relevantnim iskustvima trenera koja su im nužna da bi bili „dobri treneri“ ostaje otvorena. Kao što je prikazano na sljedećem grafikonu, osobna putovi ispitanika prilično su različiti i još ne postoji općenito pravilo: neznatna većina odgovorila je da su postali treneri radeći to ili koristeći vještine praktičara RP a, a ostali su pohađali neki trening o treniranju restorativne pravde ili drugih relevantna područja.

Oni koji nikada nisu trenirali moraju naučiti i iskusiti metodiku obrazovanja odraslih. Treba naučiti upravljati učionicom, osnažiti prikladno okruženje koje omogućuje ljudima da se uključe, izraze, prepoznanju u drugima i sučeljavaju se s njima u neosuđujućem okruženju. Oni koji djeluju na polju restorativne pravde to već bi to trebali moći, ali na treningu postoje i drugi važni aspekti koje treneri moraju znati prepoznati i nositi se s njima.

Patrizia Patrizi, Italy

Većina ih preporučuje sudjelovanje na namjenskom treningu za trenere. Praktična ideja dolazi od nekih organizacija koje predlažu da budući treneri RP a pohađaju baš taj trening koji će oni održavati. U određenom slučaju, nakon trodnevnog treninga, od sudionika (tj. budućih trenera) zatraženo je da izlože kako će provoditi svoj trening u smislu sadržaja i metoda, a zatim su pozvani da vode neke sesije kako bi vježbali i dobili neposredne povratne informacije.

Priprema trenera može se odvijati i na uobičajenijem tečaju za učenje didaktičkih vještina (npr. tečaj trenera za trenere, tečajevi iz psihologije učenja, poučavanja) ¹⁰.

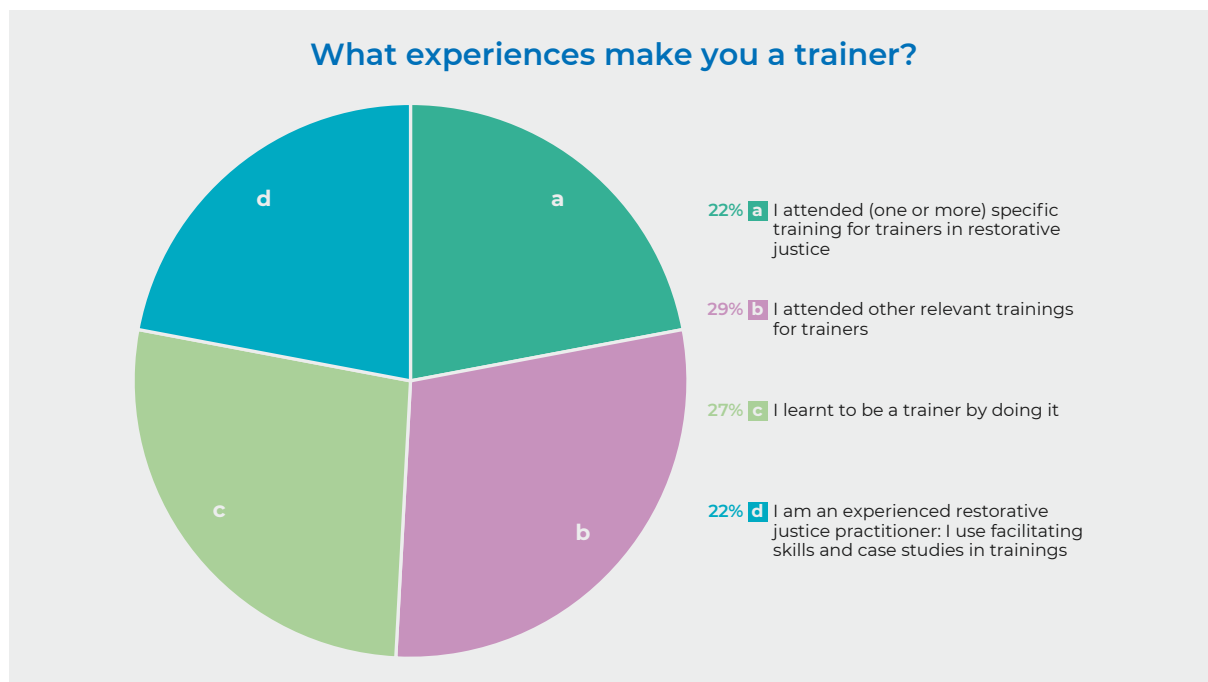
Tegobno i nezatvoreno pitanje formalizacije neformalnog pri tome je najsloženiji problem, a s druge strane – u nekim slučajevima to može biti i nužno.

Leonardo Lenzi, Italija

Neki su ispitanici propitivali prednosti i nedostatke službenih naslova (titula), registara ili drugih homologacija kako bi se postalo trener (ili praktičar) restorativne pravde. Iako službeni studiji mogu osigurati visoke standarde kvalitete treninga i ponuditi polaznicima priznati certifikat za njihov trud, to neke može spriječiti da postanu treneri čak kad imaju vještine, stavove i znanje za podučavanje restorativne pravde pa se propušta priliku za raznolikost i oplodnju križanjem na terenu.

Pod naslovom Zahtjevane vještine stajalo je – nema. Odnosno, bilo je tko mogao prisustvovati treningu. Bila je gužva, veoma različiti ljudi. Jedan graditelj lijesova, drugi električar... Potom – doktor bioetičkih znanosti. Itekakva raznolikost, a ta je raznolikost veliko bogatstvo medijacijskog rada. (...) A baš zbog svih mogućih pritsaka za profesionalizaciju medijatora, zadržavanje tog obilježja tisuću cvjetova bit će veoma teško.

Leonardo Lenzi, Italy

Responses to the online survey of the MEDIAREJ project.

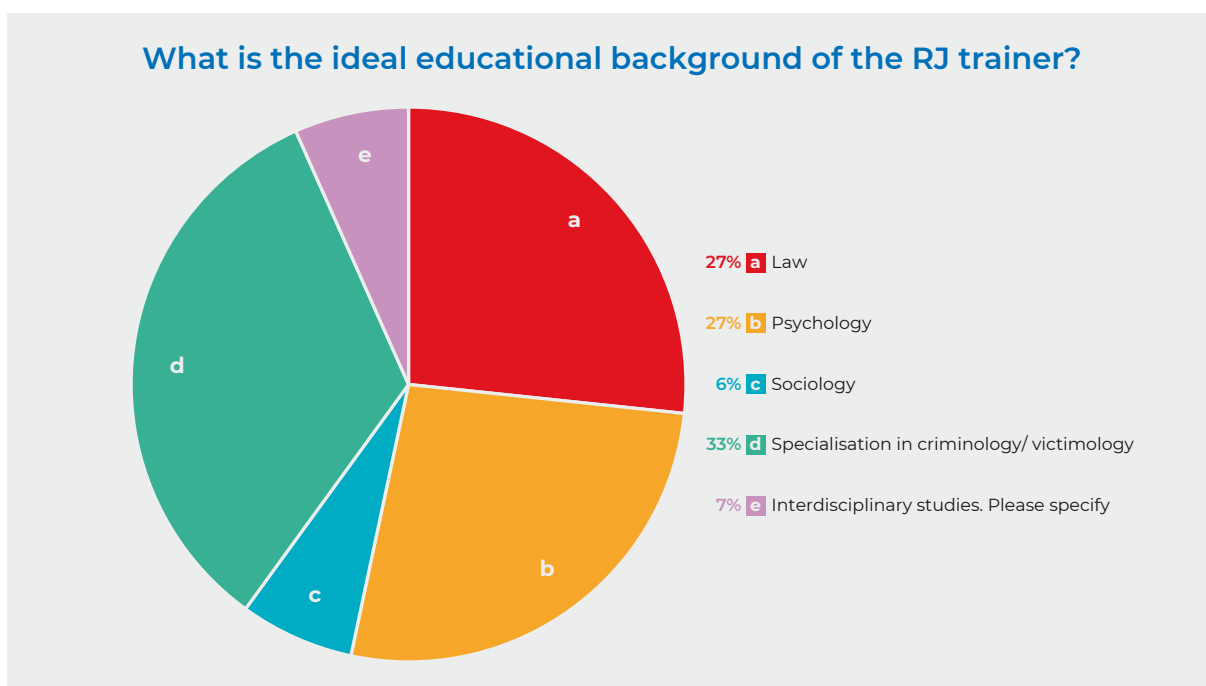
¹¹ Takve vrste treninga još nisu rasprostranjena ponuda za trenere RP a. Na europskoj razini, EFRP radi na uspostavi aktivnosti učenja među stručnjacima jednakog položaja i jačanja kapaciteta za trenere u razdoblju 2022.-2025..

Koji bi tip temeljne naobrazbe trebao imati praktičar i/ili trener restorativne pravde? Zašto?

Što se obrazovnih temelja tiče, većina sudionika sumnja da postoji „najbolji akademski temelj“ za trenera restorativne pravde. Zapravo, budući da je restorativna pravda visoko interdisciplinarno područje, ograničavanje profesionalaca s tog područja na jedno akademsko područje ograničilo bi dosege same restorativne pravde. Ipak, trećina sudionika internetske ankete odgovorila je da kriminologija kao temelj može biti vrlo korisna.

Trener bi (ako je savršen) trebao imati visoku razinu iskustva u restorativnoj pravdi ne samo u praksi, već i u istraživanju i teoretskom promišljanju; posjedovati interpersonalne vještine, sposobnost autorefleksije, samospoznaje, stavove koji su u skladu s vrednotama restorativne pravde, sposobnost upravljanja dinamikom grupe i sposobnost uključivanja, aktivno slušanje i empatiju. Tijekom treninga treba biti kadar dati konstruktivne povratne informacije i potaknuti kružnost povratnih informacija među sudionicima u učionici. Polazeći od tih postavki, mislim da svaka specijalizacija može biti prikladna (psihologija, pravo, pedagogija, društvene znanosti, socijalna služba, antropologija, kriminologija, viktimologija).

Patrizia Patrizi, Italy

Responses to the online survey of the MEDIAREJ project.

Kriminologije korisna je za razumijevanje potreba žrtava i počinitelja. To služi praktičarima i trenerima RP a da facilitiraju i objasne kako procesi RP a mogu pomoći u zadovoljenju tih potreba. Također, kriminologija (kao i viktimologija) nudi interdisciplinarni i intersektorski pristup.

Psihologija kao temelj nudi znanje o percepciji, ponašanju i utjecaju različitih događaja na pojedince i zajednice, kao i jačanje razvoja komunikacijskih principa i vještina.

Napokon, **pravo** također može dati važan obrazovni temelj trenerima restorativne pravde jer može pomoći razumijevanju posebnih pravnih položaja žrtve i prestupnika.

Zaključno, nema ni jednog profesionalno i akademski nužnog temelja da se postane trener restorativne pravde, ali toplo se preporučuje da trener ima:

- solidno razumijevanje temeljeno na teoriji i istraživanju
- praktično iskustvo;
- restorativni stav i ponašanje;
- opće vještine treninga.

7.2.2. Relacijske i tehničke vještine

Ovaj se odjeljak odnosi na relacijske i tehničke vještine trenera (koje se zovu i „mekane“, odnosno „tvrde“ vještine). Ispitanici su naveli najvažnije vještine i objasnili zašto su one korisne za trening restorativne pravde. Jasno, to ne mora biti iscrpan popis kapaciteta koji trenerima trebaju da djelotvorno provedu tečaj treninga restorativne pravde zato što odražava ograničene odgovore 44 sudionika konzultacijskog procesa.

Uglavnom, na umu treba držati sljedeće zaključke kad se govori o vještinama trenera u treningu RP a:

- Treneri treniga RP a često sebe vide kao facilitatore restorativnog učenja. Tako upotrebljavaju većinu relacijskih vještina potrebnih praktičaru ili medijatoru RP a
- Relacijske je vještine teško naučiti konvencionalnim načinom jer ih treba provoditi i doživjeti: toplo se preporučuje iskustveno i praktično učenje na treningu restorativne pravde.
- Tehničke se vještine lako mogu prepustiti ili rasporediti timu da radi djelotvornije; općenito se smatraju lakšima za učenje od relacijskih vještina.
- Relacijske su i tehničke vještine višestruko isprepletene jer jedne podupiru razvoj drugih (npr. upravljanje vremenom služi međuljudskim i komunikacijskim vještinama osiguravajući da svatko u prostoriji dobije riječ i vrijeme da se izrazi).

Razni tipovi vještina potrebni su na raznim područjima rada na kojima trener radi:

- U pripremnoj fazi trener je u kontaktu s odbornikom za tečaj, razvija ponudu i ugovor, komunicira sa sudionicima, priprema praktične infomacije i druge materijale;
- U izvedbenoj fazi korisne su i tehničke kao poticaj na kreativnost i prilagodljivost neočekivanim okolnostima i potrebama polaznika;

- U fazi nastavka trener može uložiti vrijeme u potporu polaznika da provode novonaučene vještine, a u nekim slučajevima i uspostavom grupe za potporu sa svim polaznicima koji će dijeliti odgovornosti o potrebnoj pomoći i poticajima.

Iskustvo koje problematizira, komunikacijske i pregovaračkih vještine koje se razvijaju, popustljivost i povjerenje u postupak medijacije. Ne mogu reći da sam poznati stručnjak na tom polju, ali to mi je zasigurno mnog pomoglo u mojoj učiteljskoj karijeri i u odnosima s učenicima, kolegama, čak s obitelji..

Maria Georgescu, Rumunjska

Koje su relacijske vještine potrebne trenerima? Zašto su korisne?

Ovaj je popis popunjen raspravom u fokus grupi:

- **Kongruencija/autentičnost (sklad i vjerodostojnost):** Da bude prihvaćen, vjerodostojan i stekne dobru reputaciju – očekuje se da trenerovo ponašanje i nastup (s polaznicima i ostalima) bude u skladu s vrednotama restorativne pravde.
- **Stalna znatiželja:** Trener možda nema odgovora na svaku polaznikovu dvojbu ili zabrinutost; može prihvatiti kritička pitanja kao nešto pozitivno i kao šansu za zajedničko učenje.
- **Suosjećanje i obzir:** Trener bi trebao imati smisla za usklađenost sa svojim slušateljima, napose što se tiče osjećaja i patnje, da spriječi guranje polaznika u neugodne situacije (u kojima učenje može biti otežano).
- **Poniznost:** Treneri moraju biti spremni na rad u „vodoravnom položaju“ dijeleći moć s polaznicima i učeći iz njihovog znanja, vještina i nastupa.
- **Vještine hrabrenja i konstruktivnog feedbacka:** Trener je uvježban za ohrabrivanje, nadahnjivanje i poticanje polaznika na podjelu misli, preuzimanje rizika, pogreške te na otvaranje, uz davanje većeg priznanja njihovim nastojanjima nego ishodu, te uz izgradnju povjerenja i poticajno stvaranje tima.
- **Vještine za usvajanje pripovjednog pristupa:** Trener može podučavati upotrebljavajući svoje facilitatorske vještine za prikupljanje osobnih priča polaznika i za pružanje interpretacija relevantnih za sadržaj obuke jer iskazi ljudi stvaraju povezanost i osjećaj pripadnosti grupi..
- **Prilagodljivost/popustljivost:** U skladu s vrednotama i provedbenim načelima restorativne pravde trener mora biti otvoren, strpljiv i snošljiv prema mogućim promjenama uređujući tako potrebe polaznika i su-stvarajući najbolje okružje za učenje¹¹.

¹¹ Više informacija o fleksibilnosti/prilagodljivosti/popustljivosti u prethodnom pregledu literature. page 22.

- **Predanost pojedinostima:** Trener je pažljiv prema potrebama koje ljudi imaju od treninga pa svakom polazniku daje predmetne i usmjerene naznake iskazujući osjetljivost i dobrohotnost. To je važno i radi povezivanja s polazničima kojima je materinji jezik različit od trenerovog: tako osigurava da se razumiju terminologija i pojmovi.
- **Interdisciplinarna suradnja:** Treneri su svjestni posebnosti i ograničenja restorativne pravde pa surađuju s drugim stručnjacima (npr. s terapeutima, socijalnim radnicima, pravnicima, psiholozima) da objasne teoriju i praksu relevantnu za druga područja kompetencije.

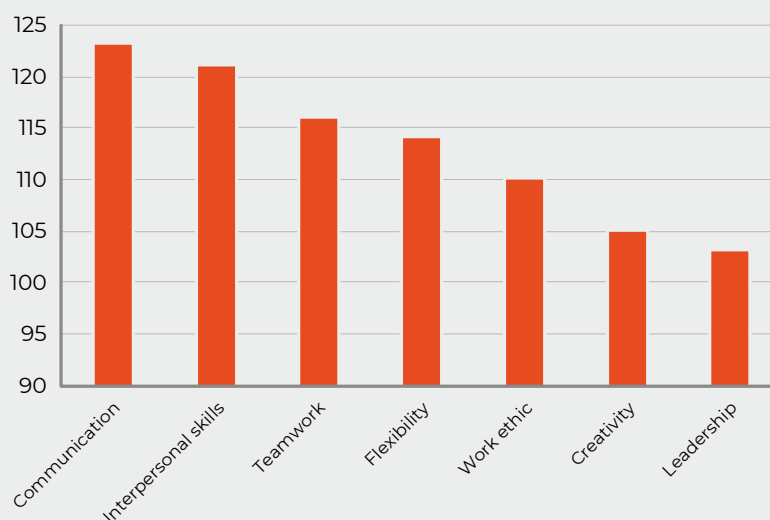
U online anketi iznesene su neke glavne relacijske vještine; ispitanici su mogli odrediti njihovu vrijednost od najvažnije do najmanje važne vještine. Pa ipak, ni jedna od vještina nije ocijenjena znatno više od drugih:

- **Komunikacijske vještine:** verbalna/neverbalna komunikacija, javno govorenje, vještina slušanja, jasnoća, kolegijalnost/dobrohotnost, kulturalno razumijevanje..
- **Timski rad:** suradnja, medijacija, aktivno slušanje, pregovori, umrežavanje.
- **Upravljanje:** mentorstvo, određivanje prvenstva, planiranje, upravljanje stresom, prenošenje ovlasti (delegiranje).
- **Međuljudske vještine:** empatija, strpljivost, osjećajnost, poniznost, velikodušnost, posvećenost pojedinostima.
- **Popustljivost:** otvorenost uma, prilagodljivost, analiza, donošenje odluke, organizacija, rješavanje problema.
- **Kreativnost:** inovacija, sklonost pokusima, oblikovanje, traganje, inijativa..
- **Radna etika:** čestitost, odgovornost, discipliniranost, upravljanje vremenom, samopoticanje (automotivacija)..

It is a journey of self-knowledge, which certainly never ends.

Jacqueline Morineau, France

What are the most useful relational skills for the RJ trainer?

Responses to the online survey of the MEDIAREJ project.

Koje tehničke vještine trebaju treneru? Zašto su korisne?

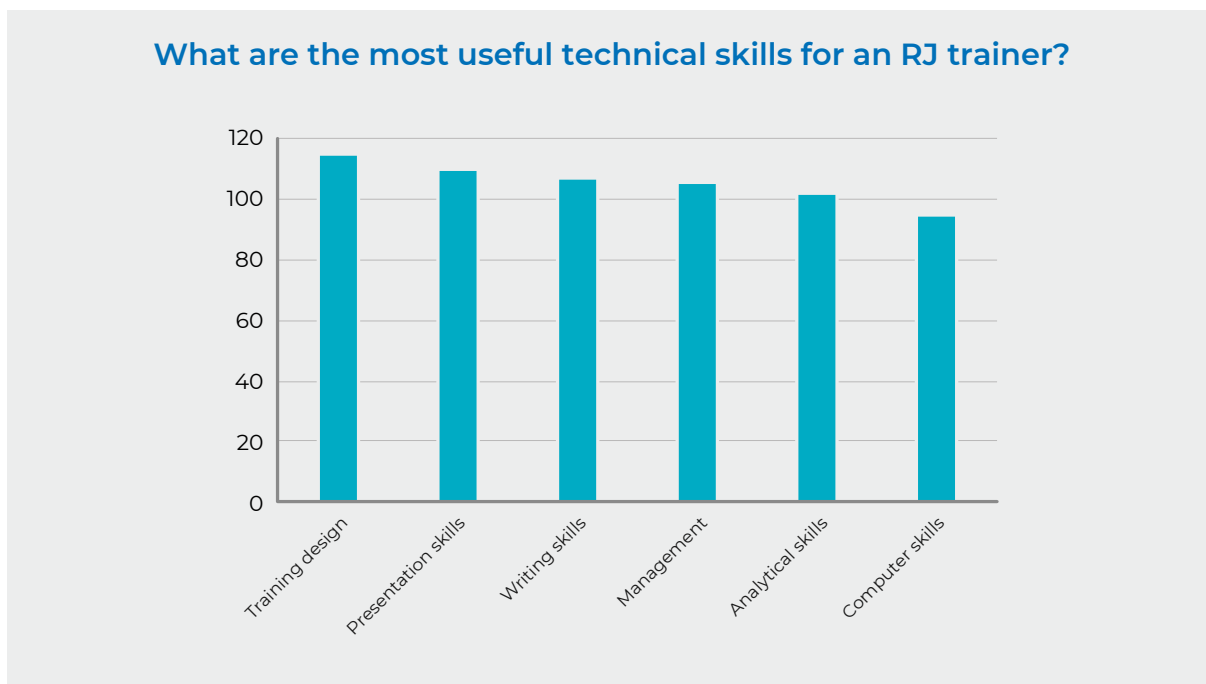
Ovaj je popis popunjen raspravom u fokus grupi:

- **Didaktičke vještine:** Treneri bi trebali imati kapaciteta da oblikuju program treninga kao i da dadu predmetnu i jasnu poduku o tom programu.
- **Vodstvo:** Treneri bi trebali znati tehnike kojima će aktivirati grupu i poboljšati odnose.
- **Sposobnost da provede iskustveno učenje:** Trener daje interaktivne vježbe i stavlja sebe u položaj podijeljene moći.
- **Vještine prezentacije i pisanja:** Trener može osmisliti privlačan tečaj s visokokvalitetnim sadržajem prilagodljiv različitim slušateljima ili okolnostima bude li potrebno te uključiti prezentacije koje oblikuju priče.
- **Upravljanje:** Treneri moraju znati kako planirati, pripremiti i provesti dobar tečaj; također, upravljanje vremenom osigurava da se trening primjeni s poštovanjem i profesionalno.
- **Vještine pričanja priča:** Trener može upotrebljavati osobne slučajeve i priče da potakne aktivno slušanje polaznika i spoji teoriju s praksom.

U online istraživanju, ispitanici su mogli ocijeniti kao više ili manje važne tehničke vještine u sljedećem popisu; ipak, sve su ocijenjene podjednako:

- **Prezentacijske vještine:** vizualna pomagala (učila), prezentacije (slideshow: slike i/ili natuknice u povezanom nizu) interaktivne vježbe, mentalne mape (layout):.
- **Računalne vještine:** e-pošta, PowerPoint, Word, internet.

- **Vještine pisanja:** bilježenje, e-pošta, pripovijedanje, studije slučaja.
- **Oblikovanje treninga:** splaniranje sadržaja, raspored vremena, logistika;
- **Upravljanje:** organizacija, pregovori, planiranje proračuna, vrednovanje (evaluacija);
- **Vještine analize:** istraživanje, analiza podataka, prezentacija podataka, povezivanje s teorijom, izvještavanje.

Responses to the online survey of the MEDIAREJ project.

7.2.3. The Trainer's Network

Ovaj odjeljak sadrži razmišljanja ispitanika o relevantnom partnerstvu, suradnji i umrežavanju korisnom za trenere (također za praktičare) koji rade u restorativnoj pravdi. Svi se ispitanici slažu da je umrežavanje veoma korisno i potrebno, napose za podjelu iskustava i dobivanje inspiracije od drugih trenera te unapređenje kvalitete treninga.

Koji su tipovi partnerstva/suradnje i mreža/umrežavanja korisni za trenere restorativne pravde?

Treneri uključeni u konzultacije spominjali su razne slojeve mjesnog partnerstva (od osobne razine do razine ustanova). Sljedeći popis složen je prema važnosti, u skladu s primljenim odgovorima:

- **Povezivanje s kolegama:** Trenerima koristi pomaganje njihovih najbližih kolega kad god je uspostavljena pozitivna radna klima i kultura potpore pa mogu slobodno razgovarati o problemima svojeg posla.

- **Partnerstvo s akademskom zajednicom:** Programima treninga može koristiti podrška sveučilišnog tima u smislu sadržaja i metoda treninga. Ta suradnja također će koristiti praktičarima koji osjećaju velik jaz između postojeće literature i svakodnevnih problema prakse¹². Idealna strategija je – imati sveučilišni tim kao stalnog partnera u (lokalnim ili nacionalnim) mrežama programa tako da se o provedbi, načelima, treninzima i istraživanjima može odlučivati i da ih se može izvoditi u uzajamnoj suradnji. Akademaska zajednica može treninzima napose pridonijeti:
 - Razumijevanjem teorijskog znanja o povijesti RP a, o mjestu restorativne pravde među normativnim teorijama, o odnosu između restorativne pravde i kaznenopravnog sustava ili prava, o provedbi teorija i strategija restorativne pravde, o socijalnoj/političkoj ulozi i stupicama restorativne pravde.
 - Znanjem povezanim s nalazima empirijskih istraživanja restorativne pravde (djelovanje na prestupnike, žrtve i zajednicu; isplativost, postupci odabira i upućivanja, etički kodeksi).
 - Konstrukcijom instrumenata za nadzor i (samo)vrednovanje, što su zadaci koji mogu biti dio programa treninga te razvijanjem instrumenta za vrednovanje (učinkovitosti) programa treninga.
 - Didaktičkom ili pedagoškom ekspertizom pri oblikovanju i izvođenju programa treninga RP a, na primjer – nekim treningom praktičnih vještina.

Vrednovanje i istraživanje nisu zadatak samo istraživačkih instituta i sveučilišta, već se sada sve više očekuju i od praktičara – barem da bi se pridonijelo istraživanju i zajedničkom stvaranju znanja. [...] Taj temeljni odnos mora biti dio programa poduke jer će iao ishod podržati rast praktičara koji promišlja.

Ivo Aertsen, Belgija

- **Mjesne (lokalne) mreže:** Organizacije i institucije (poput nevladinih udruga, škola, zatvora, mjesne i lokalne uprave i samouprave) mogu pomoći trenerima svojim područjem rada i kontaktom s ciljnim skupinama i to oglašavanjem treninga ili osiguravanjem prostora za održavanje.
- **Nacionalne mreže:** Na državnoj razini, trenerima mogu biti dostupni razni izvori, kao što su fondovi, pozivi na događaje ili nova povjerenstva za treninge (npr. u kaznenopravnom sistemu).
- **Međunarodne mreže:** Trenere može nadahnuti i otvoriti im nove šanse za rad aktivno sudjelovanje u aktivnostima internacionalnih mreža koje rade na polju restorativne pravde (npr. EFRP)¹³ i povezanim poljima. U praksi, to uključuje preuzimanje uloge u radnim grupama, prisustvo konferencijama i seminarima te suradnja na europskim projektima.

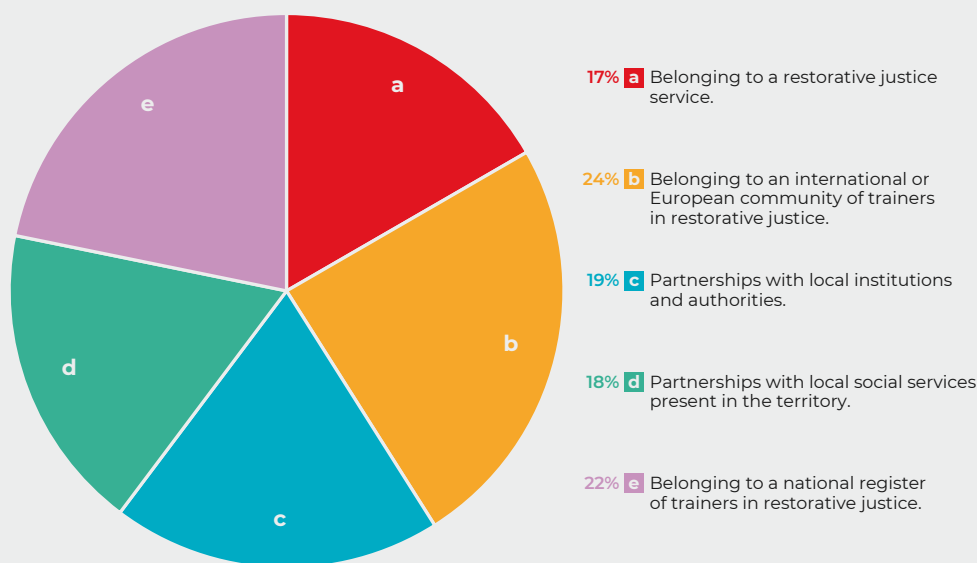
¹³ Ivo Aertsen (Belgija), David Moore (Australija) and Howard Zehr (USA) dodatno su razradili tu točku uspostave dobre suradnje između praktičara i akademske zajednice. Svi će intervjui biti dostupni na mrežnoj stranici MEDIAREJ-a od jeseni 2021.

¹⁴ EFRP i druge međunarodne mreže spominju se kao glavni izvor nadahnuća (v. 7.2.4.).

Takvo povezivanje ima neku vrijednost. Po mom mišljenju, glavna bi žarišta trebala biti na informiranju praktičara o primijenjenim implikacijama istraživanja, istraživanju najboljih praksi, pomaganju praktičarima da ostanu utemeljeni u načelima, vrednotama i izvornom okviru RP a te na poticanju praktičara da uravnoteže svoj entuzijazam za teren i rad s kritičnom perspektivom. Loša je strana takvog povezivanja što akademičari mogu donijeti previše akademski i apstraktan pristup. Važno je pronaći način da se održi ravnoteža između akademičara i prakse.

Howard Zehr, SAD

What are the most useful networks for the RJ trainer?

Responses to the online survey of the MEDIAREJ project.

Mislim da voditelj u restorativnim procesima mora piti s različitih izvora, mjesta i okruženja. Iskustvo nije na jednom mjestu već u samom životu.

Julián Ríos, Španjolska

7.2.4. Izvori inspiracije

Ovaj odjeljak odražava brojne i raznolike izvore nadahnuća za trenere i praktičare na polju RP a. Popis u nastavku pokazuje da je područje RP a prilično interdisciplinarno, što je već viđeno u drugim odjeljcima ovog Priručnika.

Higijenski je da se –egzistencijalno, intelektualno i profesionalno – tu i tamo zamijeni radna sredina i predmet zanimanja te, ako se može (a to je, nažalost, moguće mnogo rjeđe), da se promijeni mjesto življenja. Ako to ne možete, promijenite barem ono što možete: važno je formatirati unutarnji tvrdi disk i unijeti više podataka.

Leonardo Lenzi, Italija

Veliki je broj ispitanika spomenuo je da nadahnuće zaj trening RP a dobivaju i izvan publikacija o RP u ili događaja u RP u. Na primjer, nove kreativne ideje razvijaju:

- znatiželjom o drugim premetima ili profesionalnim područjima bliskima restorativnoj pravdi (npr. rad na introspekciji, psihologija, viktimologija, društveni pokreti, zajednica).
- stalnim usavršavanjem
- čitanjem, gledanjem i slušanjem kulturnih izvora, ne posebno namijenjenih restorativnoj pravdi (npr. filmovi, romani, glazba, podcast).
- svojim osobnim načinom (putom) i svim iskustvima koja su doživjeli (npr. djetinjstvo, prethodno radno mjesto, inspirativne osobe).

It's very relevant that trainers continue working on themselves as a personal training. A trainer has to know him or herself very well.

Patrizia Patrizi, Italy

Svi se sudionici slažu da izvrstan izvor nadahnuća potječe od njihovih kolega (uključujući kotrenere i kofacilitatore), čak od učenika i polaznika tečajeva jer brane ideju da tijekom restorativnog procesa učenja trener ne bi trebao biti u središtu, već mora biti skroman i spreman učiti iz tuđeg znanja i iskustva.¹⁴

Higijenski je da se – egzistencijalno, intelektualno i profesionalno – tu i tamo zamijeni radna sredina i predmet zanimanja te, ako se može (a to je, nažalost, moguće mnogo rjeđe), da se promijeni mjesto življenja. Ako to ne možete, promijenite barem ono što možete: važno je formatirati unutarnji tvrdi disk i unijeti više podataka.

Leonardo Lenzi, Italy

Neki od najčešće spominjanih izvora, poput poduke, publikacija i organizacija, prikupljenih konzultacijama navedeni su u Resursnom priručniku (vidi str. 60). Neka jedinstvena spomenuta osobna iskustva bila su povezana sa sudjelovanjem na međunarodnim događanjima ili drugim aktivnostima koje su organizirale mrežne organizacije (npr. EFRP; Centar za nenasilnu komunikaciju; Australaska transformativna pravda; Vijeće za restorativnu pravdu UK a). Drugi su se osvrnuli na suradnju sa sveučilištima i pojedinim znanstvenicima. Što se tiče autora, trenera i praktičara na polju RP a, više od jednog ispitanika¹⁵ spomenulo je da ih nadahnjuju:

- Tim Chapman (Sjeverna Irska);

¹⁵ More information about how the trainer should see himself as a student and share learning can be found in the literature review in page 18.

¹⁶ The list of personalities is ordered according to the number of respondents who mentioned his/her name as a source of inspiration. When more names are listed in the same row, it is because they were mentioned by an equal number of respondents (then the alphabetical order by surname is chosen).

- Howard Zehr (SAD);
- John Braithwaite (Australija); Jaqueline Morineau (Francuska); Martin Wright (UK);
- Adolfo Ceretti (Italija); Belinda Hopkins (UK); Marian Liebmann (UK); Daniel Van Ness (SAD); Ted Wachtel (SAD);
- Dominic Barter (Brazil); Nils Christie (Norveška); Ivo Lizzola (Italija); Maria Rosa Mondini (Italija); Claudia Mazzucato (Italija), Patrizia Patrizi (Italija); Kay Pranis (Kanada); Marg Thorsborne (Australija)..

7.3. Program treninga

Ovo poglavlje iznosi nalaze konzultacija o sadržaju (7.3.1), metodama (7.3.2), provedbi (7.3.3) i ocjenjivanju (7.3.4) obuke za trenere RP a. Ispitanici su zamoljeni da razmisle o ta četiri ključna područja, te o minimalnim kriterijima i najboljim postupcima koji osiguravaju da tečajevi postignu svoje pedagoške ciljeve.

7.3.1. Sadržaj

Ovaj odjeljak navodi sadržaj koji se smatra korisnim na treningu za trenere RP a. Ponekad su ispitanici možda naveli i sadržaje koji su potrebni za obuku praktičara RP a. Uglavnom, sadržaji se mogu planirati na skroman način kako se ne bi gubila pažnja sudionika i kako bi se osiguralo da se važne teme dobro razumiju i integriraju u učenje¹⁶.

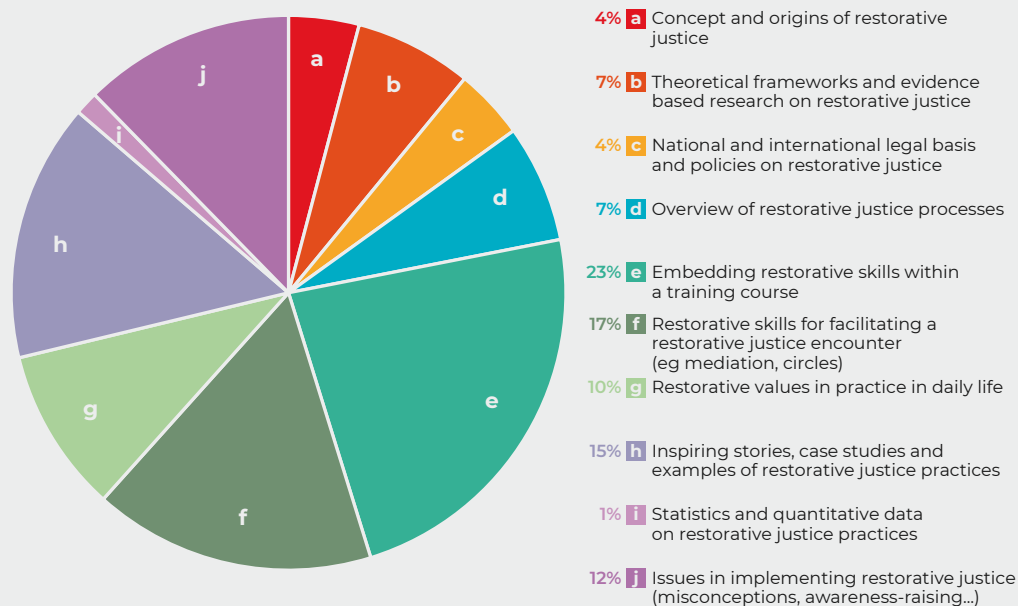
Podrazumijeva se da će se program treninga razlikovati od grupe do grupe. No, trening će se uvijek usredotočiti na stavove, znanje i vještine.

Ivo Aertsen, Belgium

U internetskoj anketi ispitanici su mogli odabrati među deset najboljih tema za prijenos znanja i vještina RP a na trenere.

¹⁷ During the Focus Group Discussion, a participant mentioned that David Kolb, psychologist, exposed a model saying that people only retain 15% of what they hear and 20% of what they observe.

What are the most useful contents to include in a RJ training?

Responses to the online survey of the MEDIAREJ project.

Slijedi popis dodatnih sadržaja, iznesenih u konzultacijama, ključnih za trening restorativne pravde:

- Međuljudske vještine potrebne za poduku o emocionalnoj dimenziji sukoba i razvijanje samosvijesti što će pomoći u izbjegavanju predrasuda pri provođenju ili treningu restorativne pravde.
- Komunikacijske vještine za poticanje dijaloga tokom susreta RP a korisne su vještine i za prakticiranje i za trening.
- Vještine upravljanja i provođenja za one koji će postati koordinatori ili zauzeti vodeće položaje u programima RP a.
- Promišljanje o stavovima prema zločinu i kazni, napose kad se trening tiče upotrebe restorativne pravde ili medijacije u kaznenopravnim slučajevima.
- Promišljanje o sigurnosti (stranaka i facilitatora/medijatora), napose što učiniti u raznim slučajevima nužde, posebno za treninge o upotrebi restorativne prakse u složenim slučajevima.
- Ponešto sadržaja o kriminologiji i viktimologiji može poslužiti za dublji pristup restorativnoj pravdi.

Istraživanje nije nešto što bi trebalo biti rezervirano samo za sveučilišta ili istraživačke institute, već bi trebalo biti dio svakog profesionalca ili organizacije za restorativnu pravdu, barem na neki način i do neke mjere. Golema je to odgovornost za krovne organizacije restorativne pravde, a također za trenere restorativne pravde. Ako u svoje programe obuke ne uvrstimo nalaze istraživanja, metodologije istraživanja i teorijske uvide, riskiramo da postanemo kotrljajuće kamenje (rolling stones), nesvjesni kamo idemo, nesvjesni svojeg mjesta u širem institucionalnom i socijetalnom kontekstu.*

Ivo Aertsen, Belgija

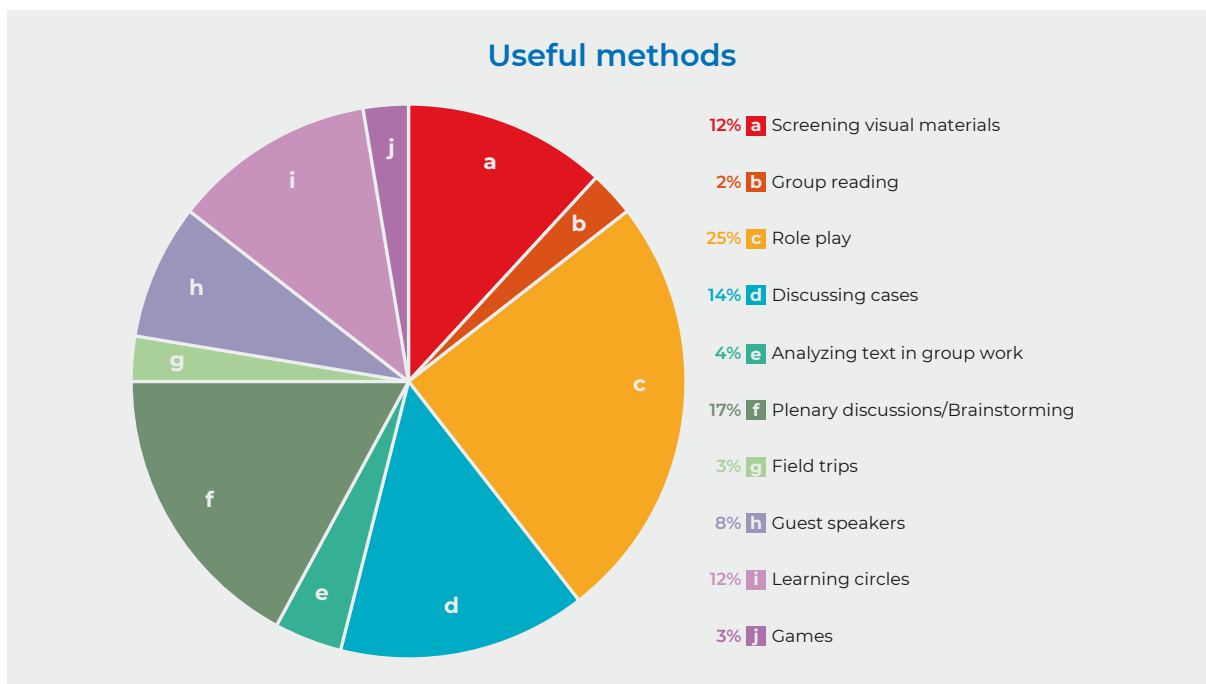
7.3.2. Metode

Vještine RP a ne mogu se lako naučiti samo slijedeći upute trenera, pa bi metode također trebale polaznicima ponuditi okvir iz kojeg mogu dalje razvijati i primjenjivati te vještine.

Metode treninga moraju biti u stanju potaknuti razmišljanje, povećati znanje i primijeniti to znanje s restorativnim stavom. Stoga bi rad trenera trebao biti usmjeren na povećanje resursa polaznika – i s obzirom na restorativnu pravdu, i s obzirom na metode treninga.

In training, I use a lot of videos promoted by EFRJ that allow you to activate the emotional part, to immediately promote contact with the values and principles of restorative justice, to overcome some prejudicial visions

Patrizia Patrizi, Italy

Responses to the online survey of the MEDIAREJ project.

7.3.3. Provedba

Kako bi izgledala idealna faza provedbe? Postoji li optimalan format, broj sati, okruženje,

broj trenera itd.?

Što se tiče provedbe (npr. format, broj sati, okruženje, broj predavača), ispitanici su imali različita gledišta.

Duljina treninga ovisit će o formatu (licem u lice, na mreži ili miješano), iako za ovu vrstu treninga nije određen točan broj sati (premda se čini da je popularan format 16 24 h). Online sesije treninga trebale bi biti kraće od sesija licem u lice jer je dokazano da virtualni rad više iscrpljuje.

Budući da živimo u digitaliziranom svijetu, gubimo nešto vrlo važno u ljudskoj komunikaciji, ne videći lica druge u stvarnom životu. Lice drugog važan je korektiv.

Siri Kemeny, Norveška

Općenito, predavači restorativne pravde daju prednost formatu licem u lice jer su veza sa sudionicima i osjećaj zajedništva u restorativnom okruženju za učenje presudni i to se ne može lako postići online. Dobra mješovita verzija mogla bi biti predavanje dijelova koji se mogu naučiti kod kuće internetom, a zatim održavanje plenarnih sastanaka i sesija licem u lice radi iskustvenog učenja. Nešto prije početka treninga (najmanje tjedan dana prije), trener bi trebao sudionicima poslati popis za čitanje, knjižicu (brošuru) ili druge oblike materijala kako bi se pripremili za školski sat. Jedan bi primjer bio – planirati nekoliko sati teorije internetom, uključujući pravne temelje i svrhu.

Također prije početka treninga, važno je da trener utvrdi profil polaznika, njihove specifične potrebe te njihove vještine i prethodno iskustvo. To će pomoći treneru da prilagodi sadržaj programa određenoj publici.

Volim pristupiti opušteno i neformalano jer to ljudima omogućuje da aktivno sudjeluju u svojem učenju. Miješam glazbu, video, fizičke aktivnosti koje imaju za cilj učenje, kratke upute o pojmovima i vještinama, priče iz svoje prakse, citate pisaca, pjesnika i pjevača, male grupe za vježbanje vještina ili za promišljanje o pojmovima i vrednotama itd..

Tim Chapman, Sjeverna Irska

Kako biste lijepo ušli u sigurno okruženje i promovirali samouključivanje, preporuča se početi sat kružokom kako biste saznali više o mislima, osjećajima i očekivanjima sudionika. To se također može koristiti kao rutina za zaključivanje sata. Na početnom se kružoku od sudionika može tražiti da razgovaraju o svojim očekivanjima od treninga, a na zaključnom – da podijele misli o programu koji su pohađali.

Trening bi trebao biti interaktivan, participativan i otvoren za kritička pitanja. Korištenje vježbi i segmentiranosti nastavnog sata potrebno je kako bi se osigurala interaktivnost, a studije slučaja i igranje uloga potiču relacijske i emocionalne interakcije eksperimentiranjem. Takva će osobna uključenost omogućiti ljudima da se izraze, suoče se sa svojim mišljenjima, obrade svoje osjećaje u grupi i kroz grupu.

Tokom treninga i poslije njega, preporučljivo je da i dalje bude zajamčen prostor za superviziju i reviziju stečenog instrumentarija, također potičući osnivanje radnih grupa i dajući domaće zadatke sudionicima na kraju svakog sata.

Ima razlika između formata licem u lice i online u upotrebi učila korisnih za podučavanje. U većini slučajeva ova nastavna sredstva služe u oba formata:

- Igrani i dokumentarni video ili filmovi;
- Glazba;
- Knjige i bajke;
- Slučajevi koje iznose trener i/ili polaznici;
- Nastavni listići;
- Interaktivna prezentacija (npr. PowerPoint, Prezi).

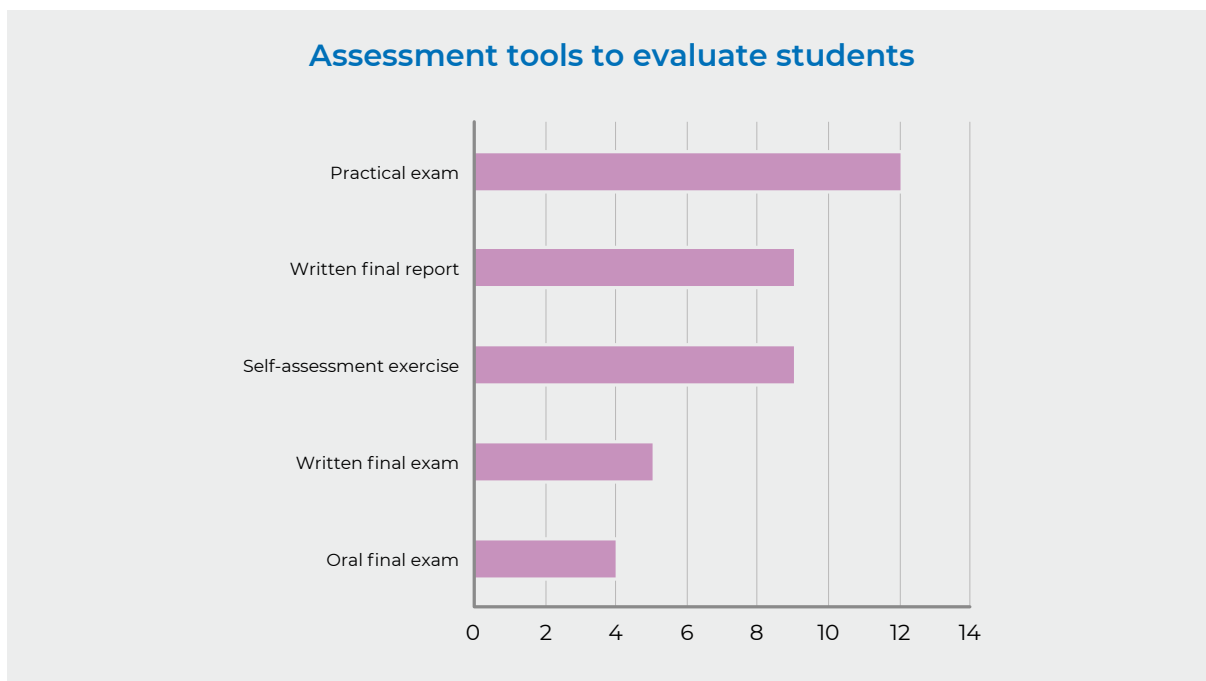
Na kraju svakog sata tokom treninga preporuča se ocjenjivanje znanja i kompetencija, posebno ako trening nudi mogućnost za akreditaciju.

7.3.4. Instrumenti za ocjenjivanje

Od sudionika mrežne ankete zatraženo je da spomenu različite instrumente za ocjenjivanje stečenog znanja učenika i trenerovih postignuća koje koriste na treningu.

Kako vrednovati učenike?

Sljedeći dijagram prikazuje kojim načinima ispitanici online istraživanja daju prednost.

Responses to the online survey of the MEDIAREJ project.

Dodatni komentari:

- Esej će pokazati kako osoba razmišlja i povezuje ideje s praksom, a usmeni će ispit pokazati je li osoba spreman i ima li nužne vještine da bude trener.
- Promatranje (dok provode RP ili vježbaju) može poslužiti za ocjenjivanje osobe dok radi posao.

Provodili smo (umjesto ocjenjivanja sudionika) zajednički rad, usporedni, uz koji sudionik raste zajedno sa starijim koji ima iskustvo: To je prelaženje kroz doživljaj i prijenos iskustva.

Leonardo Lenzi, Italija

Kako vrednovati trenera i trening?

Slijede prijedlozi kako učenici ocjenjuju trenera, a i kako trener ocjenjuje svoj obavljeni rad:

- Upitnik se obično polaznicima daje (a mrežni se postavlja) na kraju tečaja. Uključuje pitanja (možda s ljestvicom za ocjenjivanje) o sadržaju, metodama, osobnoj uključenosti, treneru, budućimj treninzima te o novootvorenim potrebama i pitanjima.
- Samoocjenjivanje može provesti trener kao neko svoje putovanje kojim drži svoj um aktivnim¹⁷. Takvo je ocjenjivanje korisno treneru da razmisli o problemima s kojima se suočio tokom treninga, o unutarnjim sukobima, sukobima u odnosima, čuvstvenim reakcijama te da lakše razlikuje svoj emocionalni teret od onog što pripada polaznicima (ili strankama).

¹⁸ Read further about this topic in the literature review, section “Self-Awareness” on page 20 and in the interviews with Julián Ríos, Patrizia Patrizi and Siri Kemeny that will be published in the MEDIAREJ website in October 2021.

Svatko podučen načinima slušanja i komunikacije i tko je prošao, a to je nužno, terapijski rad s vlastitim sukobima, bit će kvalificiran da se na nekoj razini suoči s problemima koji se odnose na restorativne procese.

Julián Ríos, Španjolska

Kako nastaviti sa supervizijom nakon treninga i ocjenjivati vještine u praksi?

Neki su sudionici konzultacija¹⁸ istaknuli važnost mentorstva i praćenja nakon završetka obuke za RP, tvrdeći da bez takvog praćenja trener ne može znati da li se znanje i vještine stečene tijekom poduke dobro provode. Nadalje, polaznici mogu biti obeshrabreni bez odgovarajuće podrške i okoline.

People listening in a training by The Climate Project/Unsplash

¹⁸ Martina Tomić Latinac and Anja Miroslavljević, both having experience with the out of court settlement in Croatia.

8. Popis materijala za trenere

U ovim su popisu neki prijedlozi izneseni na konzultacijama.

8.1. Publikacije i internetski materijali

UNODC University Module Series: Module 8, Restorative Justice.

UNODC Education for Justice Initiative (E4J).

UNODC (2020) *UNODC Handbook on RJ Programmes*, second edition, Criminal Justice Handbook Series. Viena. United Nations.

Lindsey Pointer & Kathleen McGoey (2021) *Restorative Teaching Tools* (Website).

Horstman, F. (2020) *Step Inside the Circle*. Compassion Prison Project (video).

McCold, P. (1996) *Restorative Justice: The Role of the Community*. In, Burt Galaway and Joe Hudson, eds., *Restorative Justice: International Perspectives*. Monsey, New York: Criminal Justice Press. Pp. 85-101.

Pointer, L. et al. (2020) *The Little Book of Restorative Teaching Tools: Games, Activities, and Simulations for Understanding Restorative Justice Practices*. Good Books.

Pranis, K. (2005). *Little Book of Circle Processes*. New York: Good Books.

Rossner, M. (2013). *Just Emotions*. Clarendon Studies in Criminology.

Umbreit, M. (2000). *The Handbook of Victim Offender Mediation: An Essential Guide to Practice and Research*. Jossey-Bass.

Wright, M. (2002). The paradigm of Restorative Justice. VOMA Connections.

8.2. Programi treninga

Ovaj kratak popis organizacija/institucija koje provode programe osposobljavanja za restorativnu pravdu. Neki od trenera tih programa također su intervjuirani/konzultirani za ovaj dio projekta.

- **European Forum for Restorative Justice** [Training programmes](#) and [database](#) of existing academic/teaching programs up to date in Europe and Beyond.
- **Transforming Conflict** (UK) of Belinda Hopkins.
- **Restorative Justice Council (UK)** Training Programmes.
- **International Institute of Restorative Practices** Training programmes.
- **University of Strathclyde** (UK) [Restorative Justice & Practices: Essential Skills Course delivered](#) by Tim Chapman.
- **The Humanities and Social Science Department of the University of Sassari (Italy)** Master in “Restorative Justice and Mediation for the well-being of people and communities”.
- **Janet Clark (UK)** Practitioner Training Course.

9. Zaključci i preporuke

Ovaj popis zaključaka i preporuka (koji nije iscrpan) izvučen je i iz pregleda literature i iz konzultacija.

Strukovni i obrazovni temelji trenera

- Nije potrebno posebno akademsko obrazovanje (vrsta struke) da se postane trener RP a. Nasuprot tome, iskustvo praktičara RP a nužno je da se bude autentičan i vjerodostojan na tom poslu.
- Stalno učenje i osobna nastojanja oko znanja moraju se neprestano nastavljati za trenera baš kao i prisustvovanje konferencijama i interdisciplinarna iskustva sa svim dodirnim poljima. Trening za trenere RP a može uključiti tečajeve konvencionalnih vještina (npr. o podučavanju, o psihologiji učenja), posebne treninge o temama kojima će se baviti na treningu (npr. zločin iz mržnje, seksualno nasilje) i možda kao učenik prisustvovati na istim tečajevima koje će voditi kao trener.

Relacijske i tehničke vještine trenera¹⁹

- Treneri moraju raditi što govore (provoditi što propovijedaju), a to znači da moraju biti primjer za restorativne vrednote koje treba uvrstiti u praksu i biti potpora polaznicima u traženju njihove 'restorativne' strane.
- Treneri moraju izbjegavati glavni položaj kako bi bolje poticali razgovor među sudionicima. Praktični je savjet da se postavi pitanje pa skrene pogled (kao pri medijaciji) kako biste bili sigurni da polaznici razgovaraju jedni s drugima, a ne samo s trenerom.
- Treneri moraju uzeti u obzir publiku, uvjete i okruženje u kojem ljudi rade, kako bi sadržaje i metode prilagodili potrebama polaznika i nadzora.
- Treneri moraju oblikovati komunikacijske stilove koji otvaraju mjesto za duhovit, poletan, suradnički i poticajan trening. Izlaganje ne smije biti kruto i odvojeno, već mora uključivati vježbe i pripovijedanje.

Umrežavanje trenera

- Treneri mogu biti članovi interdisciplinarnih skupina i mreža kako bi se nadahnuli, poboljšali znanje i vještine i surađivali.
- Ako je izvedivo, treneri mogu raditi u parovima²⁰ kako bi se upotpunjavali znanjem i vještinom. Mlađi treneri tako mogu učiti radeći sa starijima.
- Treneri moraju biti svjesni uloge drugih stručnjaka (npr. psihoterapeuta, socijalnih radnika, odvjetnika) koji mogu biti pozvani tijekom treninga da popune prazninu posebnim znanjima svoje struke.

20 As mentioned above, relational skills refer to "soft" skills and technical refer to "hard" skills.

21 In the Humanistic Mediation model of Jacqueline Morineau this is an imperative requisite.

Sadržaji i metode treninga

- Treneri nikada ne bi trebali izvoditi praktičnu vježbu na svojem treningu ako je nisu prethodno vježbali sami.
- Treneri ne bi smjeli imati ukalupljene poglede, već moraju tražiti nadahnuće na drugim poljima te u svakodnevicu, posebno pri objašnjavanju vrednota RP a.
- Polaznici najbolje pamte radeći. Stoga igranje/preuzimanje uloga i studije slučaja kudikamo djelotvornije pogađaju cilj učenja u usporedbi s frontalnom nastavom i gledanjem primjera na videu.

Provedba i ocjenjivanje treninga

- Razni formati (licem u lice, online, mješoviti) treninga odgovaraju na različite potrebe polaznika i nadzora. Poduka u izravnom kontaktu ostaje najpoželjnija zbog interaktivnih vježbi i osjećaja zajedništva.
- Trening mora uključivati više interaktivnih vježbi, umjesto frontalnih prezentacija, kako bi se stvorile mogućnosti za praktično i iskustveno učenje.
- Trening i trenera mogu procjenjivati sami studenti (obrasem za ocjenjivanje na kraju treninga), kao i sam trener (samoprocjenom).

Restorative Circle during a Training by Frank Spencer of Redweather Productions

10. References

- Bain, K. (2004). *What the best college teachers do*. Harvard University Press.
- Biffi, E ; Laxminarayan, M. (2014) *Accessibility and Initiation of Restorative Justice. A practical guide*, EFRJ.
- Braithwaite, J (2002) *Setting standards for restorative justice* The British Journal of Criminology, Volume 42, Issue 3, 1 June 2002, Pages 563–577
- Brouwer, E. (2006). *Assessment as gift: A vision*. In *Educating Toward Wisdom*. Alta Vista/SCSBC/NCSI.
- Carson, B.A; Bussler, D. (2013) “*Teaching Restorative Justice to Education and Criminal Justice Majors*” *Contemporary Justice Review* : CJR, vol. 16, no. 1, pp. 137–149.
- Delattre, R ; Willemsens, J (2003) “*Exchange of Training Models for Mediation Practitioners. Working towards the creation of European training models for practitioners and legal practitioners in relation to restorative justice practices.*” Final Report JAI/2003/AGIS/129
- Dugan, M (1996) *A Nested Theory of Conflict*. A leadership journal. Women in leadership - Sharing the vision. Volume 1.
- Dyck, D. (2006) *Reaching toward a structurally responsive training and practice of restorative justice* In, Dennis Sullivan and Larry Tifft editors, “*Handbook of Restorative Justice*” A Global Perspective. London and New York: Routledge. Taylor & Francis Group pp.527-543
- European Forum for Restorative Justice – EFRJ (2016). *Practice Guide for Restorative Justice Services. The Victims’ Directive: Challenges and opportunities for Restorative Justice*. Leuven: European Forum for Restorative Justice. <https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2019-11/practice-guide-with-cover-page-for-website.pdf>.
- European Forum for Restorative Justice – EFRJ (2018). *Connecting people to restore just relations: Practice guide on Values and Standards for restorative justice practices*. Leuven: European Forum for Restorative Justice, 2018.
- European Forum for Restorative Justice (2019). Council of Europe Recommendation 2018 concerning Restorative Justice in Criminal Matters: A Briefing for Europe. Leuven, Belgium
- Fine, S. M. (2018) *Teaching in the Restorative Window: Authenticity, Conviction, and Critical-Restorative Pedagogy in the Work of One Teacher-Leader*. Harvard Educational Review, vol. 88, no. 1, 2018, pp. 103–125.
- Freire, P. (1990) *Pedagogy of the oppressed*. Texas: Penguin Books
- Gilbert, M. J ; Schiff, M. & Cunliffe R. H. (2013) *Teaching restorative justice: developing a restorative andragogy for face-to-face, online and hybrid course modalities*, *Contemporary Justice Review*, 16:1, 43-69, DOI: 10.1080/10282580.2013.769305
- Hooks, B (1994) *Teaching to Transgress. Education as the practice of freedom*. New York: Routledge.
- Kagan, S (2009) *Cooperative Learning* . California: Kagan Cooperative Learning
- Kitchen, S.E. (2013) *Restoring the professor and the students: a circle process and contemplative practices in a restorative justice seminar*, *Contemporary Justice Review*, 16:1, 28-42, DOI: 10.1080/10282580.2013.769307
- Lage, M., Platt, G., & Treglia, M. (2000). *Inverting the Classroom: A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment*. The Journal of Economic Education, 31(1), 30-43. doi:10.2307/1183338
- Morineau, J. (1998). *Lo spirito della mediazione*. Ed. FrancoAngeli.

- Pointer, L. et al. (2020) *The Little Book of Restorative Teaching Tools: Games, Activities, and Simulations for Understanding Restorative Justice Practices*. New York: Good Books.
- Stommel, J (2018/03/11). *How to ungrade*. Jesse Stommel.
<https://www.jessestommel.com/how-to-ungrade/>
- Toews, B. (2013) *Toward a restorative justice pedagogy: reflections on teaching restorative justice in correctional facilities*, *Contemporary Justice Review*, 16:1, 6-27, DOI: 10.1080/10282580.2013.769308
- Umbreit, M.S ; Lewis, T (2015) *Victim Offender Mediation Training Manual. A composite collection of training resource materials*. Center for Restorative Justice & Peacemaking. School of Social Work. University of Minnesota.
- Zehr, H. (1990) *Changing lenses: A new focus for crime and justice*. Scottsdale: Herald Press.
- Zehr, H. (2002) *The little book of restorative justice*. New York: Good Books.

International instruments on restorative justice

- EU Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime.
- European Commission (2014). Guidance document Victims Directive. https://victimsupport.eu/activeapp/wp-content/uploads/2014/04/EC-Guidance-Document_Feb201411.pdf
- United Nations Economic and Social Council (2002). *Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters*. Vienna: United Nations Office.
- United Nations Office on Drugs and Crime – UNODC (2020). *Handbook on Restorative Justice Programmes: Second Edition*. Vienna: United Nations Office.

**Co-funded by
the European Union**

2020-1-IT02-KA204-080081